

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**10-18 YAŞLARI ARASINDAKİ BİREYLERİN ŞİDDET
EĞİLİMLERİ İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

SEZEN ELCİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2021

**10-18 YAŞLARI ARASINDAKİ BİREYLERİN ŞİDDET
EĞİMLERİ İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

SEZEN ELCİK

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŐMANI
PROF. DR. FATMAGÜL CİRHİNLIOĞLU

LEFKOŞA
2021

KABUL VE ONAY

SEZEN ELCİK tarafından hazırlanan “10-18 YAŞLARI ARASINDAKİ BİREYLERİN ŞİDDET EĞİLİMLERİ İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ” başlıklı bu çalışma, 20/ 08/ 2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Prof. Dr. Fatma Gül CİRHİNLİOĞLU (Danışman)
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....
Doç. Dr. Ayhan ÇAKICI EŞ
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....
Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....
Prof. Dr. K. Hüsnü Can BAŞER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

SEZEN ELCİK

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın yapılmasında katkı sağlayan ve soruları içtenlikle cevaplayan tüm katılımcılara; bu çalışma sürecinde desteği için hocam Prof. Dr. Fatma Gül Cirhinlioğlu'na; hayatımda desteklerini her zaman hissettiğim aileme; uygulamalarımıdaki destekleri için müdürüm Kaçan Koçak'a ve Yağmur Aksu'ya sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

ÖZ

10-18 YAŞLARI ARASINDAKİ BİREYLERİN ŞİDDET EĞİLİMLERİ İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada amaç, 10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini, gelişigüzel örnekleme yöntemi ile seçilen 10-18 yaşları arasında 100 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veriler; Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Şiddet Eğilimi Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir.

Araştırmada elde edilmiş olan bulgular incelendiğinde; cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi ile şiddet eğilimi ve anne baba tutumu arasında anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Araştırmada şiddet eğilimi ve anne baba tutumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Aileler çocukların şiddete maruz kalması, tanık olması ve şiddeti onaylayan tutum ve inançlara sahip olması gibi sebeplerle şiddet davranışlarının öğrenildiği yerler olabilmektedir. Bu sebeple klinisyenlerin aileleri şiddetin çocuklar üzerindeki etkileri, şiddetin zararları gibi konularda bilgilendirilmeleri ve ailelerin çocuklarına olumlu rol modelleri sunabilmeleri adına aile eğitim programları düzenlemeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Şiddet Eğilimi, Anne ve Baba

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN 10-18 YEARS OLD INDIVIDUALS BETWEEN VIOLENCE TENDENCIES AND PARENT ATTITUDES

The aim of this study is to examine the relationship between the violence tendencies of individuals between the ages of 10-18 and their parents' attitudes. The sample of the study consists of 100 participants between the ages of 10-18, selected by random sampling method. The data was obtained through the Socio-Demographic Information Form, the Violence Tendency Scale and the Parental Attitude Scale.

When the findings obtained in the research are examined; There were significant differences between gender, parental education level, violence tendency and parental attitude. In the study, a significant relationship was found between violence tendency and parental attitude. Being exposed to violence like families, having education and beliefs that are exacerbated by violence can be in places where it becomes violent with violence. Dressing the toys like the children on the children for families consisting of this product and being able to present toy positive role models.

Keywords: Violence, Violence Tendency, Mother and Father

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
TABLO DİZİNİ	viii
KISALTMALAR	ix
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Tanımlar	4
2. BÖLÜM	5
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1.Şiddet ve Şiddet Eğilimi Kavramı	5
2.1.1. Şiddet Türleri	6
2.1.2. Ergenlik Döneminde Şiddetin Oluşmasında Etkili Faktörler.....	8
2.1.3.Şiddet Eğilimi ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Bazı Çalışmalar	11
2.2. Anne-Baba Tutumları.....	13
2.2.3. Anne-Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler.....	18
2.2.4. Anne-Baba Tutumlarının Bireyin Hayatındaki Etkisi	18
2.2.6. Anne Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler.....	21
3.BÖLÜM	23
YÖNTEM	23
3.1 Araştırmanın Modeli	23
3.2 Evren ve Örneklem	23
3.3.1. Sosyo-demografik bilgi formu.....	24
3.3.2 Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ).....	24
3.3.3. Anne Baba Tutum Ölçeği.....	24
3.4. Veri Toplama İşlemi	24
3.5. Verilerin Analizi.....	25
Tablo 1.	26
<i>Kullanılan ölçeklerin normallik dağılımı.....</i>	26

4. BÖLÜM	27
BULGULAR.....	27
5.BÖLÜM	34
TARTIŞMA	34
6.BÖLÜM	38
6.1. SONUÇ.....	38
6.2. ÖNERİLER	39
KAYNAKÇA.....	40
EK 1.....	45
BİLGİLENDİRME FORMU	45
EK 2.....	46
AYDINLATILMIŞ ONAM.....	46
EK 3.....	47
Siddet Eğilimi Ölçeği	47
EK 4.....	48
Anne Baba Tutum Ölçeği.....	48
EK 5.....	49
Ölçek kullanım izinleri	49
EK 6 Özgeçmiş	50
İNTİHAL RAPORU	51
ETİK KURUL RAPORU	52

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Kullanılan ölçeklerin normallik dağılımı.....	23
Tablo 2. 10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi.....	24
Tablo 3. 10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının yaşanılan yer değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi	25
Tablo 4. 10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi	26
Tablo 5. 10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi	27
Tablo 6. 10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi	28
Tablo 7. 10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi	29
Tablo 8. 10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	30

KISALTMALAR

N: Katılımcı Sayısı

p: Anlamlılık

ss: Standart sapma

sd: Standart hata

t: T değeri

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Günümüzde şiddet hayatın her alanında görülmeye ve yaygınlaşmaya başlamıştır (Uz 2018). Özellikle ergenlik döneminde meydana gelen şiddet olaylarının yaygınlığı dikkat çekici boyuttadır (WHO 2002, Nair 2018). Ergenlerin şiddetin mağduru ve faili olduğu durumların fazlalığı araştırmalarda da göze çarpmaktadır. Nitekim İstanbul'da 3483 lise ikinci sınıf öğrencisiyle yapılan bir çalışmada son bir yıl içerisinde en az bir kez kavgada bulunanların oranı grubun yaklaşık yarısı, hayatı boyunca en az bir kez başkasını yaralayanların oranı %26,3, bir çeteye girdiğini belirtenlerin oranı %10 bulunmuştur (Ögel ve ark 2005).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu (2007)'na göre: ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin son üç ay içerisinde %22'si fiziksel şiddete, %53'ü sözel şiddete, %36,3'ü duygusal şiddete, %15,8'i cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Aynı öğrenci grubunun %35,5'i fiziksel şiddet, %48,7'si sözel şiddet, %27,6'sı duygusal şiddet, %11,7'si cinsel şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Sakarya'da 8724 lise ikinci sınıf öğrencisiyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin %39,43'ü annesi, %28,88'i babası, %33,03'ü abisi, %30,81'i ablası, %47,3'ü kardeşi, %34,58'i öğretmenleri tarafından fiziksel şiddete uğradığını belirtmiştir (Genç 2016).

Şiddetin yalnızca mağduru veya faili değil onların çevresini de etkilediği dolayısıyla zararlarından toplumun geniş bir kesiminin etkilendiği söylenebilir (WHO 2002). Şiddetin psikolojik, ekonomik, sosyal vb. birçok anlamda vereceği bu zararların yanında önlenmediği takdirde normalleşmeye devam edeceği ve nesilden nesile aktarılacağı ve dolayısıyla toplumda giderek yaygınlaşacağı ifade edilebilir (Özgür ve ark 2011, Nair 2018). Ailenin ergenlerin saldırgan davranışlar geliştirmesinde önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

Aile içerisinde çocuklara veya diğer aile bireylerine yönelik saldırgan davranışların olması, ebeveynler arasında sorunlu ilişkinin olması, ebeveynlerin çocukları ihmal etmesi, ebeveynler ve çocuklar arasında duygusal bağın eksik olması ergenlerde saldırgan davranışların oluşmasında etkili olan unsurlardandır. Ailesinden ilgi ve sevgi göremeyen ergenler, bu ilgi ve sevgiyi görebilmek ve ailelerinin dikkatini çekebilmek için saldırgan davranışlara başvurabilir (Gudžinskienė ve Burvytė 2017). Bunun yanı sıra aile içi birçok problemin yaşandığı, ilgisiz, sevgisiz, çatışmalı, anlayışsız ve düzensiz bir aile ortamında büyüyen çocukların suça yönelme ihtimalinin yüksek olduğu bilinmektedir (Yörükoğlu 2012). Sağlıklı bir şekilde işlevlerini yerine getiremeyen ailelerin suça yönelmenin yanı sıra madde kullanımı gibi farklı pek çok sosyal sorunun oluşumunda da etkili olduğu söylenebilir (Camadan ve ark 2017).

Çocukluk döneminde şiddete maruz kalmanın ve tanık olmanın ilerleyen dönemlerde şiddet davranışının yanı sıra çeşitli suçlara yönelmede de etkili olduğu söylenebilir (Genç 2016). Nitekim Eryalçın ve Duyan (2016)'ın suça sürüklenen 16-25 yaşları arasındaki çocuk ve gençlerle gerçekleştirdiği çalışmasında katılımcıların %42' si aile içerisinde şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Bu bağlamda aileden ilgi, güven ve sıcaklık görmemek ve ailesi tarafından şiddete maruz kalmak, suça yönelmede risk faktörü olarak değerlendirilmiştir (Eryalçın ve Duyan 2016).

Ailenin şiddete yönelmeyi de içinde barındıran birçok sorunlu davranışın oluşumunda ve önlenmesinde etkili olduğu ortadadır. Aile aidiyetinin de şiddetin oluşumunda ve önlenmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Şiddet olaylarının sıklıkla görüldüğü ergenlik döneminde aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin yanı sıra ergenlerin şiddet eğilimi ve aile aidiyeti üzerinde etkili olan unsurları anlamının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda oluşturulan araştırmanın içeriğine aşağıda yer verilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 10-18 yaşları arasındaki bireylerin şiddet eğilimleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmadaki diğer bir amaç ise bireylerin cinsiyet, yaşadıkları yer aile gelir düzeyi, eğitim düzeyleri gibi demografik değişkenlerinin şiddet eğilimleri ve anne baba tutumları arasındaki farklılıkların tespit edilmesidir. Alt amaçlar aşağıdaki sorulara cevap bulmayı içerir.

Şiddet eğilimi ve anne baba tutumu cinsiyet açısından farklılık göstermekte midir?

Şiddet eğilimi ve anne baba tutumu yaşanan yer açısından farklılık göstermekte midir?

Şiddet eğilimi ve anne baba tutumu eğitim düzeyi açısından farklılık göstermekte midir?

Şiddet eğilimi ve anne baba tutumu anne eğitim düzeyi açısından farklılık göstermekte midir?

Şiddet eğilimi ve anne baba tutumu baba eğitim düzeyi açısından farklılık göstermekte midir?

Şiddet eğilimi ve anne baba tutumu aile gelir düzeyi açısından farklılık göstermekte midir?

Şiddet eğilimi ve anne baba tutumu arasında ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bireyin kişiliği, doğumundan itibaren yaşamı boyunca sosyal ortamda yaşadığı deneyimlerle şekillenmektedir. Aile ise, çocuğun bireysel gelişiminde ve hayata hazırlanmasında etkili olan en önemli sosyal unsurdur. Aile, çocuğun beslenme ve barınma gibi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra sevgi ve saygı gibi ihtiyaçlarını karşılayarak çocuğunun kişisel gelişimini en üst düzeye taşıma rolünü gerçekleştirmektedir. Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumları, bireyin farklı davranışlar geliştirmesine neden olabilir. Anne-babanın aşırı hoşgörülü, tutarsız, baskıcı, otoriter tutumları çocuğun davranışlarını biçimlendirmesinde olumsuz etkiye sahip olurken demokratik tutumları ise olumlu etkiye sahip olmaktadır (Kaya, 1997). Anne-baba tutumu ergenlerin çevreleriyle sağlıklı-sağlıksız ilişkiler kurmaları ve şiddet eğilimi geliştirmeleri için önemli bir faktördür. Bireylerin şiddet içeren davranışlarda bulunmasında, sahip olduğu ailenin çocuk yetiştirme tutumları, anne-baba tutumları, ebeveynlerin birbirlerine davranışları gibi birçok nedenin etkili olduğu bilinmektedir.

Şiddet, günümüzde insanlığın karşı karşıya olduğu en büyük sorunlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu sorunun çözümü, bireysel ve toplumsal özelliklerin ayrıntılı

olarak değerlendirilmesini ve nedenlerinin belirlenmesini gerektirir. Ergenlik, şiddet davranışlarının daha sık görüldüğü bir dönemdir. Farklı bilişsel-duygusal doğaları olan ergen bireyler bağımsız olmaya ve kimliklerini bulmaya çalışırlar (Demir ve Karabacak, 2017). Bu tür kafa karışıklıklarında ön plana çıkan şiddet davranışları, bireylerin yaşamlarını olumsuz etkileyebilir ve geri dönüşü olmayan durumlara yol açabilir. Dolayısıyla bu araştırmada ergenlerin şiddet eğilimleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenerek şiddete sebep olan davranışların belirlenmesi açısından önem arz etmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma 2020-2021 yılı ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu gelişigüzel örnekleme yöntemi ile seçilmiş 10-18 yaşları arasında 100 katılımcı ile sınırlandırılmıştır. Bu araştırma demografik formda, şiddet eğilimi ölçeğinde ve anne baba tutum ölçeğinde olan sorular ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Şiddet: Şiddet, bir kişi veya gruba yönelik; mağdurun bedensel bütünlüğüne, mallarına veya simgesel ve kültürel değerlerine zarar verecek şekilde her türlü davranıştır (Nair 2018).

Şiddet Eğilimi: Bir insanda şiddet eğilimi olup olmadığını anlayabilmek için gerekli olan bu belirtiler genellikle öfke kontrolü sağlayamama, istismar ve şiddetin yer aldığı aile ortamında büyüme, şiddet mağduru olma, el ve kol temaslarında bulunma gibi durumlardır (Haskan 2009).

Anne Baba Tutumu: Anne ve babanın psikolojik eğilimleri doğrultusunda gelişen, onların bilinç dışı gereksinimlerini yansıtan davranışlardır (Hortaçsu, 2003).

Aile İçi İletişim: Eşlerin birbirleriyle, anne-baba olarak çocuklarıyla ve kardeşlerin birbirleri ile olan iletişim etkinliklerinin yanında aile bireyleri arasındaki rol dağılımı, iş bölümü, ebeveyn ve çocukların durumunu içermektedir. Aile içinde var olan kişilerin tümü iletişimin kendisini meydana getirmekte ve aile içi iletişim adını almaktadır (Görgün-Baran, 2004).

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Şiddet ve Şiddet Eğilimi Kavramı

Şiddet kavramı zamana, kişiye, topluma ve kültüre göre değişmektedir. Bu durumda şiddeti tanımlamanın zor olduğu söylenebilmektedir (Ünsal 1996, Nair 2018). TDK (2020), şiddeti "karşıt görüşte olan kişilere karşı kaba kuvvet kullanımı" olarak tanımlamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) şiddeti, "kasıtlı olarak güç kullanımı veya kendini, diğer bireyleri, herhangi bir grubu veya topluluğu tehdit ederek zarar verme, ölüm, psikolojik zarar veya yoksun bırakma olasılığı olarak tanımlamaktadır (World Report on Violence and Health s.5 2002).

Ayan'a (2006) göre şiddet, "kişinin fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne yönelik çeşitli maddi ve zihinsel olumsuzlukları" ifade etmektedir (şiddet ve fanatizm, s. 192 2006). Şiddet, öfke gibi duygulara dayalı şiddet ve baskı yoluyla kendine, başkalarına veya topluma fiziksel veya psikolojik zarar verme olarak da tanımlanabilmektedir (Nair 2018). Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Yasası, şiddeti "fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarara veya ıstıraba neden olan veya verebilecek davranış, buna yönelik tehdit ve baskılar veya sosyal veya kamusal tanım da dahil olmak üzere keyfi özgürlükten yoksun bırakma" olarak tanımlamaktadır. Ayrıca toplumsal veya özel alanda meydana gelen herhangi bir fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik tutum ve davranış da bu kapsama girmektedir. Haskan'a (2009) göre "şiddet eğilimleri, şiddetle ilgili duygu, düşünce ve davranışları içermektedir." (Ergenlerin şiddet eğilimleri, yalnızlık ve sosyal destek s.17 2009). Bir kişi şiddet davranışı göstermiyor ancak bir olay karşısında şiddet davranışını haklı çıkaracak duygu ve düşüncelere sahipse, o kişinin şiddet davranışı sergilemesinin muhtemel olduğu söylenebilmektedir (Haskan, 2009).

Nitekim Balkıs ve diğerlerinin (2005) çalışmasında, şiddete karşı olumlu bir inanca sahip olmanın şiddete yönelik tutumu etkili bir şekilde iyileştirebileceği, Duque ve diğerlerinin (2003) çalışmasında ise şiddete yönelik bir yetenek olduğu bulunmuştur. Şiddet kullanımını savunmak ile sözlü ve fiziksel saldırılar arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Bu durumda şiddete yönelik olumlu inancın şiddet eğilimini artırdığı söylenebilmektedir (Balkıs ve ark 2005).

2.1.1. Şiddet Türleri

Faillerin özelliklerine göre Dünya Sağlık Örgütü (WHO 2002) onları üç kategoriye ayırmaktadır: kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet ve toplu şiddet. Kendine şiddet örnekleri arasında intihar düşüncesi, intihar girişimi, tamamlanmış intihar ve kendine zarar verme davranışı sayılabilmektedir. Kişilerarası şiddet, aile içi şiddet (aile içi ve eş şiddeti) ve dış şiddet (topluluk şiddeti) olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmaktadır.

Aile içi şiddet, çocuk istismarı, yaşlı istismarı ve eş şiddeti; yabancılar tarafından tecavüz ve cinsel istismar, okul, iş yeri gibi kurumlarda şiddet ev dışında işlenen şiddete örnek olarak gösterilebilmektedir. Kolektif şiddet ise toplumsal şiddet, siyasi şiddet ve ekonomik şiddet olmak üzere üç alt kategoriye ayrılmaktadır. Sosyal şiddet, terör eylemlerini, çete şiddetini, organize nefret suçlarını; siyasi şiddet savaşlarını içerir; ekonomik şiddet örnekleri, ekonomik faaliyetleri sabote etmek gibi ekonomik çıkarlar elde etmeyi amaçlayan saldırılardır (WHO 2002). Ergil (2001) ise etkili güdülere dayalı olarak üç grubun şiddet davranışlarını incelemiştir. Şiddetin oluşmasında etkili olan güdüler, bireysel ya da grubun belirli çıkar beklentileri, "dayanılmaz baskıya veya siyasi marjinalleşmeye karşı direnç" ve namus cinayetleri gibi kültürel faktörlerdir (Şiddetin kültürel kökenleri s.40 2001). Tolan ve Guerra (1994) gençlik şiddetini dört kategoriye ayırmıştır. Bunlar; durumsal, ilişkisel, yağmacı ve psikopatolojiktir.

- **Durumsal Şiddet:** Bu tür şiddetin, şiddete yol açabilecek bazı özel durumlardan kaynaklandığı söylenebilmektedir. Yoksulluk ve silah ile maddelere kolay erişim gibi durumsal faktörler etkili bir şekilde şiddeti yaratabilmekte ve artırabilmektedir.
- **İlişkisel Şiddet:** Esas olarak arkadaşlar ve aile arasındaki ilişkiden kaynaklanan anlaşmazlıklar nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Şiddet bazen olağandışı bir olay olarak

ortaya çıkmakta, bazen de düzenli olarak gerçekleşebilmektedir. Aile içi şiddet ve ilişki şiddeti bu türden örnekler olarak verilmektedir.

- Yağmacı Şiddet: Bu tür şiddetin kâr amaçlı gerçekleştiği ve suç veya anti-sosyal davranışların bir parçası olduğu söylenebilmektedir. Gasp, hırsızlık ve çete saldırıları bu türün örnekleridir.
- Psikopatolojik Şiddet: Bu şiddet türünün diğer şiddet türlerine göre daha az görüldüğü ve tekrarlanma ihtimalinin çok yüksek olduğu söylenebilmektedir. Bu şiddet türünün oluşmasında bireysel patoloji etkilidir. Çevik (2017) ve Uz (2018) şiddeti dört başlık altında incelemiştir. Bunlar: fiziksel, zihinsel (duygusal), cinsel ve ekonomiktir.

Fiziksel Şiddet: Başkalarına fiziksel zarar veren tüm eylemler fiziksel şiddet olarak kabul edilebilmektedir. Bu eylemlerin insanlar üzerindeki etkisi hafif veya yaşamı tehdit edecek kadar şiddetli olabilmektedir (Özgentürk ve ark. 2012). Fiziksel şiddet örnekleri arasında tekmeleme, saç çekme, el veya araçla vurma sayılabilmektedir (Balcıoğlu ve Kılıç 2008).

Psikolojik (Duygusal) Şiddet: Tüm "eylemler ve ihmaller" insanlara psikolojik zarar verebilmektedir (Uz 2018). Duygusal şiddet, başkalarının kendilerini ifade etmelerini engelleme (Genç 2016), hakaret, tehdit, aşağılama, bağırma içererebilmektedir (Özgentürk ve ark. 2012). Duygusal şiddetin tespiti ve ispatı zordur, bireyler üzerindeki olumsuz etkisinin ölçülemediği söylenebilmektedir (Genç 2016).

Cinsel Şiddet: Kişiyi istenmeyen cinsel davranışa ve cinsel ilişkiye girmeye zorlamak, cinsel davranışı "tehdit, yıldırma ve kontrol aracı" olarak kullanmak cinsel şiddettir (KSGM 2016). Duygusal şiddet gibi cinsel şiddetin de tespit edilmesi ve kanıtlanması zordur, ayrıca bireyler üzerindeki olumsuz etkisinin ölçülemediği söylenebilmektedir (Genç 2016).

Ekonomik Şiddet: Çeşitli ekonomik kısıtlamalar ve karşı tarafın denetimini ve cezalandırılmasını sağlamak için yapılan eylemlerin tamamı ekonomik şiddettir (KSGM 2016). İnsanların bakmakla yükümlü oldukları kişilerin maddi ihtiyaçlarını karşılamak yerine, kişilerin gelirlerinden zorla mahrum bırakılması ekonomik şiddete bir örnektir (Özgentürk ve ark 2012).

2.1.2. Ergenlik Döneminde Şiddetin Oluşmasında Etkili Faktörler

Ergenlik, kişisel yaşamın birçok alanında bir değişim ve kafa karışıklığı dönemidir. Tehlikeli davranışların sıklıkla yaşandığı ergenlik döneminde bireylerin şiddete yönelme olasılığı artmaktadır (Dahlberg 1998, Gül ve Güneş 2009, Yörükoğlu 2012). Nitekim Duque ve arkadaşlarının (2003) 15-60 yaş grubundaki 3007 birey üzerinde yaptığı bir çalışmada 15-24 yaş grubundakilerin diğerlerine göre daha saldırgan davranışlar gösterdiği bulunmuştur.

Ergenlik, gelişimsel özellikleri açısından şiddet eğilimlerinin kritik bir dönemidir (Uz 2018). Bu dönemde kimlik oluşturmaya çalışan gençler güçlü olduklarını hissetmek ve göstermek için şiddete başvurabilmektedirler (Haskan 2009). Şiddetin oluşmasında en önemli faktörlerden biri engellenmedir. Yeme-içme gibi bedensel ihtiyaçların karşılanmaması veya ilgi, sevgi gibi ruhsal ihtiyaçların karşılanmaması, yani bunları önlemenin şiddetin oluşmasında etkili olduğu söylenebilmektedir (Ayan 2007). Ergenlik döneminde hayal kırıklığı toleransının düşük olduğu durumlarda önlemenin etkili olduğu söylenebilmektedir (Haskan 2009). Şiddetin oluşmasında sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin etkili olduğu (Çabuk-Kaya 2006), şiddetin oluşmasında birden fazla faktörün olduğu (Ögel ve ark. 2005, Çabuk-Kaya 2006) söylenebilmektedir.

Ergenlik döneminde şiddetin ortaya çıkmasında birçok birey, aile, akran grubu ve okul, çevresel ve sosyal faktörler de etkili olmaktadır (Dahlberg 1998). Şiddete yönelme olasılığının arttığı ve şiddet olaylarının sıklıkla görüldüğü ergenlik döneminde, şiddetin ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerin incelenmesinin önemli olduğuna inanılmaktadır. Ergenlik döneminde şiddete yol açan etkili faktörler aşağıda verilmiştir.

2.1.2.1. Kişisel Faktörler

Herkes şiddet davranışı sergileyebilmekle birlikte (Kılıç 2006), bir kişi şiddet davranışı gösterebilirken diğeri göstermeyebilir (Haskan 2009). Aşağıda, insanların bu potansiyeli şiddet davranışına dönüştürmesinde etkisi olduğuna inanılan kişisel faktörlerin bir listesi bulunmaktadır. Şiddet davranışının oluşmasında dürtüsellik, öfkeyi kontrol edememe ve sinirlilik gibi kişisel faktörlerin etkili olduğu söylenebilir (Ögel ve ark. 2005, Genç 2016). Buka ve Earls (1993), düşük IQ'nun, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun, öğrenme güçlüklerinin, zayıf motor becerilerin gelişiminin ve doğum öncesi, sırası ve sonrasındaki komplikasyonların şiddet için etkili faktörler olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca ergenlik öncesi şiddet göstermek

(Dahlberg 1998) ve şiddete maruz kalmak (Kılıç 2006) gelecekte şiddet gösterme olasılığını artırmaktadır. Araştırmalar erkeklerin kadınlara göre şiddete daha açık olduğunu göstermiştir (Balkıs ve ark 2005, Özgür ve ark 2011, Gençoğlu ve ark 2014, Göldağ 2015, Yıldız 2019). Bu durumda cinsiyetin şiddet davranışı için bir risk faktörü olduğu söylenebilmektedir.

Ayrıca dış denetim yoluyla öz denetim sağlayamayan, denetim ve ahlaktan yoksun olan gençlerin şiddet davranışlarını normalleştirme olasılıklarının daha yüksek olduğu söylenebilmektedir (Kılıç 2006). Zayıf iletişim becerileri (Young 2016) ve dil becerileri (Buka ve Earls 1993) de şiddetin oluşmasında etkili faktörlerdir. Çocuklukta madde kullanımını da şiddetin ortaya çıkmasında etkili olan kişisel faktörlerden biridir (Uz 2018).

Hastalık, işsizlik, sevdiklerinin ölümü gibi krizler ve bu krizlerle nasıl baş edileceğini bilememek de etkili bir şekilde şiddete yol açabilmektedir (Gözütok 2008). Karşılaştıkları engellerle nasıl başa çıkacaklarını bilmemeleri de şiddet davranışlarının gelişmesinde etkilidir (Genç 2016).

2.1.2.2. Ailevi Faktörler

Şiddetin oluşmasında kişisel faktörlerin yanı sıra aile ile ilgili faktörler de etkili faktörlerdir. Çocuk ile ebeveyn arasındaki zayıf bağ, çocuğun aile içi şiddete maruz kalması veya tanık olması, ailenin çocuğu denetlememesi, denetlememesi ve disipline etmemesi çocuğun şiddeti öğrenmesinde ve göstermesinde etkili olmaktadır (Kılıç 2006). Ailelerin şiddeti normalleştiren ve şiddeti kabul eden tutum ve davranışlara sahip olması, çocukların şiddeti normalleştirmesine neden olan etkenlerden biridir. Ayrıca bu tür ailelerde çocukların isteklerini gerçekleştirmek ve çevreleriyle iletişim kurmak için şiddeti bir araç olarak kullanma eğiliminde oldukları söylenebilmektedir (Gençoğlu ve ark. 2014). Erken çocukluk döneminin yoksulluk, boşanma, aile içi şiddet gibi aile sorunları nedeniyle sağlıklı sosyalleşememesinin şiddetin ortaya çıkmasında etkili bir rol oynadığı söylenebilmektedir (Kızmaz 2006).

Ailenin çocuk yetiştirirken özverili veya otoriter tutumu (Uz 2018) ve aile işlevlerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesi (Haskan 2009) ergen şiddetinin ortaya çıkmasını etkileyen diğer faktörlerdir. Aile içinde suç işleyen ve alkol ya da uyuşturucu kullanan kişiler de şiddet için risk faktörlerinden biridir (Uz 2018). Nitekim Yalçın'ın (2004) çalışmasında, babasının alkolik olduğunu iddia eden öğrencilerin, babasının alkol

kullanmadığını iddia eden öğrencilere göre daha saldırgan oldukları, Haskan-Avcı ve Yıldırım'ın (2015) çalışmasında ise, ailede alkolizmin ve hapisshanedeki gençlerin şiddet eğilimlerinin daha yaygın olduğunu bulmuştur.

2.1.2.3. Akran Gruplarıyla İlgili Faktörler

Ergenlik döneminde çok önemli olan akran grupları şiddet için bir risk faktörü olabilmektedir. Özellikle ailelerinden yeterli ilgi ve sevgiyi alamayan çocuklar, bu ihtiyaçlarını akran grupları aracılığıyla karşılama eğilimindedir (Kızmaz 2006). Ergenlerin anormal akranlarına aidiyet duygusu, şiddet davranışı göstermede etkilidir (Dahlberg ve Potter 2001).

Akranları tarafından tanınmak ve kabul edilmek isteyen gençlerin normal kabul edilen şiddet davranışları vardır ve şiddet içeren davranışlar sergileme olasılıkları daha yüksektir (Ögel ve ark. 2005, Kılıç 2006). Bu dönemde ergen, arkadaş çevresi tarafından tanınmamak veya reddedilmemek için onaylamadığı davranışlar bile gösterebilmektedir. Ailesiyle sorun yaşayan gençlerden oluşan arkadaş gruplarının şiddete ve suça yönelme olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmek gerekmektedir (Yörükoğlu 2012). Nitekim Balkıs ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında arkadaşların şiddete yönelik olumlu tutum ve inançlarının şiddete yönelik tutumlarını artırdığı, Gudžinskienė ve Burvytė'nin (2017) çalışmasında ise öğrencilerin %93,1'i aynı yaşta İnsanlar arasındaki popüler düşünceler, saldırgan davranışların nedenlerinden biri olmaktadır. Ayrıca yaşlıları tarafından kabul görmemek de genç şiddetin etkili faktörlerinden biridir (Teyfur 2014).

2.1.2.4. Okulla İlgili Faktörler

Sosyalleşme sürecinde çok önemlidir. Gençlerin en çok zaman geçirdikleri yerlerdir. Ailelerden sonra en etkileşimli kurumlardan biridir. Şiddetin sıklıkla yaşandığı bir yerdir (Nair 2018). Okullar, öğrenilmiş şiddet davranışlarını göstermeye devam ettikleri bir alan olabileceği gibi, çocukların şiddet davranışlarını öğrenmelerinde de etkili bir unsur olabilmektedir (Kılıç 2006). Okullarda ve okulların yakınında şiddetin yaygınlığı, şiddet için bir risk faktörü olarak değerlendirilebilmektedir (Kızmaz 2006). Ayrıca okula düzensiz giden, okuldan kaçan (Kızmaz 2006) ve 15 yaşından önce okulu bırakan ergenlerin şiddet davranışı sergileme olasılıkları daha yüksektir (Ögel ve ark. 2005).

Şiddetin oluşmasında ve artmasında okulların bazı özelliklerinin de etkili olduğu söylenebilmektedir. Okulda şiddeti artıran risk faktörleri, personelin (öğretmen, yönetici vb.) öğrencilere ve ailelerine yönelik olumsuz tutumları, öğrenci davranışlarını kontrol edememe ve yetersiz iletişim becerileridir (Yavuzer ve ark 2009). Büyük okullar ve kalabalık sınıflar, yetersiz fiziki imkânlar, olumsuz okul ortamı ve okul çevresinde çeteler (Fager ve Boss 1998, Yavuzer ve diğerleri 2009), okul-aile işbirliğinin olmaması (Yavuzer ve diğerleri, 2009), yetersiz okul kültürü ve sosyal etkinlikler (Fager ve Boss 1998, Yavuzer ve ark 2009) de önemli risk faktörlerindedir. Ayrıca okullarda ceza olarak bedensel ceza kullanılmaktadır. Bu uygulamanın kullanılması hem çocukların hem de ebeveynlerin şiddet içeren davranışlarını normalleştirebilmektedir (Buluç 2006).

2.1.2.5. Çevresel ve Toplumsal Faktörler

Toplumda hangi davranışların şiddet davranışı olarak değerlendirildiği kültürel faktörler (Ergil 2001, Çabuk-Kaya 2006, Teyfur 2014) ve gelişmişlik düzeyi (Uz 2018) ile yakından ilişkilidir. Bazı toplumlarda şiddet normalleştirilmiş ve bir sorun çözme aracı olarak yerleşmiş olabilmektedir (Ergil 2001). Bu durumda şiddetin oluşmasında kültürel faktörlerin etkili olduğu söylenebilmektedir. Madde kullanmak, silahlar, çeteler ve çevredeki suç arkadaş grupları gibi erişilebilir ve sapkın örgütler, şiddet için etkili çevresel faktörlerdir. Gençlerin yaşadığı sosyal çevrede işsizlik, yoksulluk, devamsızlık, şiddet gibi gençlerin gelişimini olumsuz etkileyebilecek faktörlerin olduğu söylenebilmektedir. Gençlerin şiddet davranışı sergileyen rol modellerle yaşaması gereken bir sosyal ortamda ve şiddeti normalleştiren kültürel bir yapıda şiddet mağduru ve faili olma olasılığının arttığı söylenebilmektedir (Kılıç 2006, Kızmaz 2006).

2.1.3.Şiddet Eğilimi ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Bazı Çalışmalar

Bolat-Karataş'ın (2002) lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırma, ebeveynlerin saldırganlık düzeyi arttıkça öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin de arttığını ortaya koymuştur. Agresiflik puanı yüksek olan öğrenciler, düşük saldırganlık puanına sahip öğrencilere göre daha ileride olmaktadır. Yalçın'ın (2004) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada saldırganlık puanlarında kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamış, aile desteği algısı düşük olan öğrencilerin

orta ve yüksek algılayan öğrencilere göre saldırganlık puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Aile desteği düzeylerinde, algılanan aile desteği orta düzeyde olan öğrenciler, algılanan destek düzeyi yüksek olan öğrencilere göre daha yüksek ortalama saldırı puanlarına sahiptir. Araştırmalar, algılanan ebeveyn tutumlarına göre saldırganlık puanlarında anlamlı bir fark olmadığını ve hane gelirinin yüksek olduğuna inanan öğrencilerin, hane gelirinin orta veya düşük olduğuna inanan öğrencilere göre daha saldırgan olduklarını göstermiştir.

Araştırmalar, ailede şiddet gören öğrencilerin, aile içinde şiddet görmeyen öğrencilere göre daha saldırgan olduğunu bulmuştur. Balkıs ve diğerleri (2005) tarafından ilkökul ikinci sınıfa devam eden 11-15 yaş arası öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, erkek öğrenciler kızlarla karşılaştırılmış ve okulda karşılaştıkları sorunları çözme sıklığını değerlendirirken her zaman şiddet, genellikle, bazen, nadiren, şiddeti hiç olmuyor olarak değerlendirenlere göre daha fazla çıkmıştır. Şiddete yönelik tutumların yaşla birlikte arttığı tespit edilmiştir. Araştırmalar, şiddete yönelik tutumlar ile medya, arkadaş grupları ve şiddetin kaynağı olarak şiddete ilişkin inançlar arasında pozitif, aidiyet duyguları ile öz-yeterlik inançları arasında ise negatif bir ilişki olduğunu bulmuştur.

Avcı (2006)'nın şiddet davranışı sergileyen ve şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin aileleri üzerinde yaptığı çalışmada, şiddet davranışı gösteren gençlerin ailelerinin problem çözme, aile içi iletişim ve aileye rol atamada daha etkili olduğu görülmüştür. Şiddet davranışı gösteren ergen ailelerin öfke düzeylerinin şiddet görmeyen ergen ailelere göre daha yüksek, şiddet davranışı gösteren ergen ailelerin öfke kontrol becerilerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Erkiner'in (2012) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada, saldırganlık düzeyi ile aile işlevlerinin (problem çözme, iletişim, rol, duygusal tepki verme gibi) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu nedenle sağlıklı aile işlevlerinin artmasının saldırgan davranış sergileme eğilimini artırmada etkili olduğuna dikkat çekilmiştir.

Bebiş ve diğerleri (2014) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada erkeklerin çok yüksek şiddet eğilimi riskini artırdığı belirlenmiştir. Araştırmada, aile içi şiddete maruz kalmamış ve tanık olmamış kişilerle karşılaştırıldığında, aile içi

şiddete maruz kalıp tanık olanların ve okulda şiddete maruz kalan ve tanık olanların şiddete eğilimli olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalar, bilgisayar oyunu oynayan kişilerin, bilgisayar oyunu oynamayan kişilere göre şiddet eğilimi gösterme riskinin daha yüksek olduğunu ve yetersiz öğrenme ve disiplin cezası durumunda da şiddet riskinin çok yüksek olduğunu bulmuştur. Güler'in (2014) genç futbolcular üzerinde yaptığı bir araştırmada, şiddet eğilimi olan kişilerin aile içinde şiddet eğilimi olmayanlara göre daha yüksek sosyal destek puanına sahip olduğu bulunmuştur. Haskan-Avcı ve Yıldırım (2014) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada şiddet eğilimi yüksek olan öğrencilerin aile desteğinin daha düşük olduğu bulunmuştur.

Haskan-Avcı ve Yıldırım (2015) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada erkeklerin kadınlara göre daha fazla şiddete meyil gösterdiği gözlemlenmiştir. Babası ücretli bir işte çalışanlar arasında, babası çalışmayanlara göre şiddet görülme sıklığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aile içi şiddete maruz kalan gençler arasında şiddet eğilimlerinin daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Araştırmalar, şiddet içeren ve kahramanlık filmleri izleyen gençler arasında şiddet eğilimlerinin daha yaygın olduğunu ve ailesinde alkolik ve cezaevine girmiş ya da cezaevinde bir bireyi olan gençlerin şiddet eğilimi insidansının daha yüksek olduğunu ve annenin çalışma statüsüyle şiddet eğilimlerinin arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulmuştur.

2.2. Anne-Baba Tutumları

"Tutum" kavramı, insanlara, nesnelere ve olaylara benzer şekilde davranmamızı sağlayan eğilimi açıklamaktadır. Tutumun üç bileşeni vardır: duygu, biliş ve davranış. Nesnelere, insanlar veya olaylar hakkındaki duygular temel bileşendir. Nesnelere veya olaylara işaret eden inançlar, tutumların bilişsel bileşenlerini içermektedir. Duygu ve düşüncelere göre hareket etme eğilimi de tutumların davranışsal bir bileşenidir (Kağıtçıbaşı, 1999).

Ergenlik döneminde aile sisteminin kişisel gelişim üzerinde belirli kuralları ve kısıtlamaları vardır. Bu süreçte insanların alışık olduğu yapı ve sistem hem aileler hem de gençler için hızlı değişimlere uğramıştır. Bu dönemde ergenler daha özerk olmaya ve ev dışında daha fazla zaman geçirmeye başlamışlardır (Larson, Richards, Moneta, Holmbeck ve Duckett, 1996).

Ergen davranışındaki bu değişiklik, ailelerin tutumlarının nitelik ve niceliğini de etkilemiştir. Ebeveynlerin ergenleri kontrol etme isteklerini ergenlerin gelişimsel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak tatmin etmeleri gerekmektedir. İlgili literatürü incelerken ebeveyn kontrolünün farklı tanımlarını görebilmekteyiz (Grolnick ve Pomerantz, 2009). Bu tanımlar kapsamında kontrol kavramına ek olarak otoriterlik (Baumrind, 1966), kural koyuculuk (Darling, Dornbush, Lamborn ve Steinberg, 1992) ve baskı (Deci ve Ryan, 1985; Gronik ve Ryan, 1989) bulunmaktadır (Griffith ve Gronik, 2014).

Bu kavramlar ortak özelliklerinden hareketle incelendiğinde olumsuz sonuçlara yol açan ebeveyn kontrolüne odaklandıkları görülmektedir. Öte yandan literatürde yer alan otorite, demokrasi, hoşgörü gibi kontrol kavramlarının tanımlarının da gençlerin gelişimine olumlu katkıları bulunmaktadır. Alanyazına bakıldığında anne baba tutumları için farklı model açıklamalarının olduğu bulunmuştur: Psikodinamik modele göre çocuğun cinsel ihtiyaçları ile aile bireyleri arasındaki etkileşim çocuğun gelişiminde bireysel farklılıklara yol açmaktadır. Bu durumda ebeveyn ve çocuk arasındaki duygusal ilişki çocuğun cinsel ve sosyal psikolojik gelişimini etkileyecektir (Anur, 2014). Adler'in ebeveyn tutum modeline göre, çocukların cesur ve toplumla uyumlu olarak yetişmeleri için ebeveynlerin çocuklarına sevgi ve destek göstermeleri, özgüven ve özgüven kazanmaları gerektiğine inanmaktadır (Okeson, 2013). Konuyla ilgili nitel ve nicel araştırmalar ebeveyn tutumları açısından incelendiğinde, sağlıklı büyüyen bir ergenin arkasında onu destekleyen, onun kişisel görüş ve önerilerine toplumda ve toplumda değer veren bir aile yapısının olduğu görülmektedir.

Davranışçı modele göre, bir çocuğun kişilik gelişimi, ebeveynin davranışı ile ilişkilidir. Çocuğun gelişimindeki bireysel farklılıklar, içinde bulunduğu öğrenme ortamından kaynaklanmaktadır (Gelir, 2009). Maccoby ve Martin (1983), modellerinde Baumrind tarafından tanımlanan boyutları (duyarlılık ve gereksinim) içeren yeni bir sınıflandırma geliştirmiştir. Baumrind, McCoby ve Martin'in ebeveynlik stillerine göre analiz edildiğinde; otoriter ebeveynlik, sıcaklık, fiziksel veya duygusal doyum ve iletişim olmadan güç kullanımını içermektedir.

Çocuklara gösterilen düşük duyarlılık ve yüksek kontrol davranışı, otoriter ebeveynlik tarzıyla ilişkili olmaktadır. Başka bir kavramsal ebeveynlik yöntemi, yetkili ebeveynliktir. Yetkili ebeveynler, çocuklarının düşünce ve davranışlarını kontrol

etmek ve değerlendirmek için katı kurallar kullanmaktadırlar. Bu davranışa sahip ebeveynler, çocuklarını kontrol ederek ve onlara yakın davranarak, iletişim kuran ve çocuklarının gelişimsel ihtiyaçlarına saygı duyan bir ebeveynlik yöntemini benimsemektedirler (Pellerin, 2005). Üçüncüsü, izin veren ve hoşgörülü ebeveynlerdir.

Çocuklarından beklentileri düşüktür ve nadiren disiplin uygulamaktadırlar (Baumrind, 1971). Çoğu zaman coşkulu ve katı davranmakta, çocuktan yapacağı etkinlikleri düzenlemesini istemekte, gerçekçi olmayan arzularına müdahale etmemekte ve çocuğun kendi koyduğu standartlara göre hareket etmesi konusunda ısrar etmemektedirler (Baumlin 1978). Diğer bir deyişle, düşük kontrol ve yüksek hassasiyet sergilemektedirler (Maccoby ve Martin, 1983). Son ebeveynlik türüye kayıtsız yetiştirir. Çocukların gelişimine dikkat etmemekle açıklanabilmektedir. Bu tür ebeveynliği benimseyen ebeveynler, duygusal yakınlık gösterebilmekte veya bazen çocuklarına karşı ilgi duymayabilmekte, duygusal olarak erişilemez olabilmekte veya çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarını anlamayabilmekte ve herhangi bir disiplin uygulamayabilmekte veya çok katı disiplin uygulayabilmektedir (Maccoby ve Martin, 1983).

2.2.1. Eşitlikçi ve Demokratik Anne- Baba Tutumu

Demokrasi kavramı, insanların toplumun çeşitli birimlerinde ideolojik olarak ifade edilmesi için oldukça önemlidir. Toplumun en küçük parçası olan aile kavramında, herkesin en yakın akrabaları arasında kendini özgürce ifade edebilmesi, aile dışında toplumda özgüven kazanmasına yardımcı olmaktadır. Demokratik tutumların sınırları ilgili toplumlar tarafından belirlenmektedir. Anne babanın demokratik tutuma sahip olduğu bir ailede çocukların sınırlarının olmadığını ve tamamen özgür olduklarını söylemek yanlış olmaktadır.

Evde kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışların sınırları önceden belirlenmiştir ve çocuklar bu sınırlar içinde elbette özgürdürler (Yavuzer, 2000). Bu süreçte sınırlar özgürlükle sınırlı olmamakla birlikte her aile üyesinin hak, yükümlülük ve sorumlulukları belirlenmekte ve sınırlandırılmaktadır. Demokratik ebeveynler çocuklarına sınırlar koymakta ve deneme yanılmalarına izin vermektedir. Çocuğun özgürlüğü, kullanabileceği formda ve kötüye kullanmadığı formda artmaktadır. Çocukları eğitmek emirle değil, yol göstererek ve uyararak yapılmaktadır. Çocukların

yaşıtlarından olgun davranması beklememekte, kişiliklerine saygı duyulmaktadır (Yörüköğlu, 2000).

Bireyselliğe saygı duymak, fikirleri dinlemek ve etkili yorumlar yapmak güçlü bir sevgi bağı gerektirmektedir. Demokratik anne babanın aile içindeki en etkili özelliği aile ilişkileri arasındaki sevgi ve saygıdır. Ancak, demokratik ebeveynler için sevgi bir yaptırım değildir. Çocuğu terbiye etmek için onu sevgisinden mahrum etmezler. Çocuklar aileleri ile eşit haklara sahiptir ve görüşlerini alenen ifade etmeye teşvik edilmektedirler. Demokratik aileler çocuklarına olan sevgilerini açıkça ifade etmekte ve hoşgörülü bir tutum sergilemektedirler (Kulaksızoğlu, 2004).

Ailede demokrasi ve eşitlikçilik kavramları var olduğunda insanların dış dünyaya olan özgüvenleri olumlu yönde artmakta, özerklik kazanmakta, girişimciliğe ve kendini geliştirmeye açık olmaktadır. Böyle demokratik bir aile ortamında büyüyen çocuklar pozitif, korkusuz ve bağımsızdır. Bunun nedeni, çocukların sağlıklı kişilik gelişimi ve psikolojik yönden gelişimlerinin kolay olmasıdır. Bu ailelerde çocuklar sadece özgür olma fırsatına sahip değildir. Aynı zamanda bu aileler çocukları kendilerini açıklamaya ve deneyim kazanmaya teşvik etmektedir (Özgüven, 2001). Gözlemlere göre aile yapısı, ailenin ergenler üzerindeki etkisi, tutum ve davranış kalıpları, ergenlerin kişiliğinin oluşmasında ve sağlıklı bireylerin topluma entegrasyonunda oldukça önemlidir.

2.2.1.1. Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne- Baba Tutumu

Çocukları bebekleri korumak anne babaların içgüdüsel davranışıdır. Bu durum bebeklik ve erken çocukluk döneminde faydalı olsa da, ergenlik döneminde aşırı korumacı ve müdahaleci tutumlar, ergen özerkliğinin gelişimini baltalayabilmektedir. Ebeveynlerinin koruması altında büyüyen çocuklara sürekli müdahale edilmekte, bu da onların bağımsızlık ve yeterlilik duygusu kazanmalarını engellemektedir (Kulaksızoğlu, 2004).

Müdahaleci ve koruyucu tutumlara sahip ebeveynlerin çocuklarına açılma ve sosyalleşme konusunda keskin sınırlar ve kısıtlamalar getireceği gözlemlenmiştir. Bu tutum ve davranışları geliştiren ebeveynler, çocuklarının sürekli yardıma ihtiyacı olduğuna ve çocuklarının tehlikede olduğuna inanmaktadır. Bu alanda önemli araştırmalar yapan Türk psikologları ve araştırmacıları, bu tutum ve davranışların Türk aile yapısına dayalı sosyal ve kültürel yapıyla da ilgili olduğunu vurgulamaktadır.

Müdahaleci ebeveynler çocuklarıyla düzenli iletişim kurmak isterler, büyüdüklerini kabul edemezler. Bu durum bir yandan çocuklarına karşı aşırı hoşgörölü olmalarına neden olur. Bütün bunlar göz önüne alındığında bu tutuma sahip anne babaların çocuklarının bağımsız bir kişilik yapısına sahip olacağı söylenememektedir (Cüceloğlu, 1991).

Kontrollü bir tutum içinde büyüyen gençlerin sınırları oldukça dardır. Bu süreçte gençler kendilerinin sürekli izlendiklerini hissetmekte, duygu ve düşüncelerini ifade ederken hata yapmaktan korkmaktadırlar. Bu süreçte ilgili literatürde öne çıkan husus, ilerleyen aşamalarda kaçınılmaz olarak iletişim sorunlarının yaşanacağıdır.

2.2.1.2. Aşırı Otoriter ve Baskıcı Anne- Baba Tutumu

Ebeveynlerin tutum ve davranışları arasında otokratik ve baskıcı tutumlar en çok gençleri yaralayabilmektedir. Sıkı kurallar, özgürlüğün kısıtlanması, kapalı bir ailede düşünce ve görüşler bu tutum ve davranışları destekleyen davranışlardır. Otoriter tutum ve davranışlar içinde yetişen bireylerin öz farkındalıklarının zayıf olduğu ve akran ilişkilerinde zorluklarla karşılaştığı gözlemlenmiştir. Bu tür çocuklarda yaşlandıkça kural ihlali, sert tutum ve davranışlar, içe kapanıklık ve saldırganlık gibi özellikler genellikle gözlenmektedir. Otokratik anne babaların tutumunda ailenin çocuk sevgisi olduğu söylenebilir, ancak bu sevgi çocuklar belirlenmiş kurallara uyduğunda üretilmektedir. Bu durumda sevginin belirli bir davranış kalıbını takip ederken verilen bir ödül olduğu söylenebilmektedir. Otokratik ebeveynler, çocuklarının kuralları çiğnemek yerine her zaman onları dinlemelerini istemektedir. Bu ebeveynler başkalarının fikirlerini sorgulamasını sevmezler, bu yüzden çocuklarıyla tartışmamaktadırlar.

Kurallarının şüphesiz uygulanmasını istemektedirler. Farklı durumlarla karşılaştıklarında yanlış olduğuna inandıkları davranışlar için çocuklarını cezalandırmaktadırlar (Kuzgun, 1973). Otokratik anne babalar, sert ve cezalandırıcı tavırları ile çocuklarının bağımsızlıklarının gelişmesini engellemektedir. Otoriter ebeveynlerin çocukları, yetkili ebeveynlerin çocukları kadar bağımsız ve özgüvenli değildir (Holden, 1997). Genel olarak otokratik anne baba tutumlarının çocuklar üzerinde olumlu bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu tutum özellikle çocukların akademik yaşamlarını olumsuz etkilemektedir. Çocuğun kendine güveni bozulmakta ve sınavlarla karşı karşıya kalındığında kaygı düzeyi yüksek olmaktadır. Bu da yaşamı

boyunca başvuracağı işte sınav güçlükleri yaşamasına ve başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olabilmektedir.

2.2.3. Anne-Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Anne babanın tutumu içinde yaşadığı toplumun gelenek, görenek, kültürel yapısı ve kurallarıyla da ilgilidir. Aile davranışlarını etkileyen faktörler arasında anne baba kaygısı, sosyoekonomik ortam, iş hayatı, eğitim durumu gibi faktörler etkili olmaktadır. Anne babanın yetiştirilme tarzı, psikolojik yapısı, genetik faktörleri ve eğitimi ile ergenliği nasıl geçirdikleri, çocuklarının tutum ve davranışlarına dair ipuçları vermektedir.

Araştırmalar, çocuklukta travma geçirmiş ebeveynlerin ebeveynlik rollerini yeterince yerine getiremediklerini ve çocuklarına karşı mutsuz tutumlar sergilediklerini ve bir süre sonra evliliklerinin bitebileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca ebeveynleri belirli psikolojik sorunları olan çocukların da bu sorunları yaşayabileceği gözlemlenmiştir. Anne babanın tutumu içerisinde yaşadığı toplumdan ayrı tutulamamaktadır (Ekşi, 1990). Anne baba tutumlarını etkileyen bir diğer unsur ise anne babaların çocuklarına yönelik hayalleri ve istedikleri çocuk modelidir. İdeal çocuk modelinde genellikle itaatkar, IQ'su yüksek ve yetenekli kişiler yer alsa da, kaçınılmaz nedenlerle bu beklentileri karşılayamayan çocuklar, suçlanma zihniyetine maruz kalmaktadırlar. Ebeveynlerin, çocuklarının içinde bulunduğu aynı olaya yaşlarına göre farklı tepkileri olmaktadır (Dönmezler, 1999). Falbo (1976), ilk çocuğun diğer çocuklara göre daha özgüvenli ve uysal olduğuna dikkat çekmiştir. Diğer çocuklar genellikle çevre tarafından ilk çocukla karşılaştırılmakta, bu da çocuklukta yetersizlik duygularına neden olabilmektedir (Gander & Gardiner, 1998'den alıntı). Bu nedenle anne baba tutumlarının altında yatan etkenler çocukların eğitimini doğrudan etkilemekte, dolaylı olarak toplumu da etkilemektedir.

2.2.4. Anne-Baba Tutumlarının Bireyin Hayatındaki Etkisi

Aile kavramı, toplumda var olan sosyal sistemi temsil eden, karmaşık, belirli bir amacı olan, görev ve sorumluluklarını yerine getirmek için stratejiler formüle eden bir alt sistemdir (Sabatelli ve Bartle, 1995). Aile kavramı içerisinde etkili iletişim kurabilmek ve tüm aile bireyleri bir aradayken ortak amaca hizmet edebilmek çok önemlidir. Son yıllarda anne-babanın egemen olduğu aile sisteminde çocukların yapısı, becerileri ve özellikleri son zamanlarda tek yönlü hakimiyetten kurtulmuş, böylece çocukları edilgen konumlardan kurtarmıştır (Hortaçsu, 2003).

Birey doğduktan sonra ilk sosyal çevre ailedir. Bu tür bir sosyal çevrede çocuğun fikirleri, özellikle de ebeveynlerinden gelen fikirler, onun kişilik gelişimini etkilemektedir. Araştırmacılar, ebeveyn tutumları ile çocukların psikososyal gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir; bunun çocukların kişisel ve sosyal uyum, kendini kabul ve iletişim becerilerini etkilediğini bulmuşlardır. Yaşamın ilk birkaç yılında, bebek ve anne arasındaki yakın ilişki nedeniyle güven duygusu büyük ölçüde gelişmiştir. Bu gelişen güven duygusu, ilerleyen yıllarda kişilik oluşumu sürecinde yaşanan ikili ilişkilerde etkili olmuştur. Anne ve bebek arasındaki düzenli fiziksel temas, iyi iletişimin önemli bir anahtarı olarak kabul edilmektedir.

Bowlby (1982), anne ve çocuk arasındaki samimi ilişkinin gelişimin temeli olduğuna işaret ederek, bu ilişkinin doyum ve haz nedeni olduğunu göstermiştir (Yavuzer, 1994'ten aktaran). Anne-babanın çocukluk döneminde ona karşı tutum ve davranışları, bir kişinin gelecekte nasıl bir davranış göstereceğini belirlemektedir. Ebeveynleri tarafından farklı tutumlarla yetiştirilen çocukların farklı kişilikleri vardır, bu da tahmin edilebilir bir sonuçtur. Literatür çalışmaları, çocuk ve ergenlerin psikolojik ve sosyal gelişimleri için en sağlıklı ortamın, ebeveynler ve çocuklar arasında sevgi ve saygının olduğu demokratik bir aile ortamı olduğunu göstermiştir (Eldeleklioğlu, 1996). Ebeveynlerin tutumlarının çocuklar üzerindeki etkisi literatürde kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Ancak ebeveynlerin çocuklar üzerindeki etkisi de farklıdır. Çocuk doğduğu andan itibaren maddi ve manevi yardımına ihtiyaç duyulan kişi annedir.

Annenin her konuda aldığı kararlar, tutum ve davranışları bireyi etkilemekte ve bu tutumlar kendini tanıma ve kişilik gelişimi için önem arz etmektedir. Freud'un "Ödipus kompleksi" kavramına dayanarak, annelerini seven erkeklerin kişilik özelliklerinin özerk, saldırgan ve bağımsız olması beklenmemektedir.

Geçmiş olaylar ve deneyimler, çocukların kişilik özellikleri üzerinde kalıcı bir etkiye sahip olmaktadır. Çoğu durumda, çocukların davranışlarındaki farklılıklar, insanların doğuştan gelen genetik özellikleri tarafından değil, yaşadıkları ve temas ettikleri çevre tarafından belirlenmektedir (Pomerantz, 2001). Araştırmalar, bir babanın yokluğunun çocukların psikolojik gelişimini etkileyeceğini ve çocukların bu yokluğa farklı psikolojik tepkiler vereceğini göstermiştir. Bu tepkiler babanın ailedeki rolüne, çocukla iletişimine, çocuğun yaşına, ayrılık süresine, annenin tutumuna, çocuğun ailenin diğer üyeleriyle iletişiminin niteliğine göre değişebilmektedir. Babanın olumlu

ve kaliteli yöntemleri ile çocukların liderlik, uyum, matematik performansı ve olumlu cinsiyet kimliği gelişimi arasında yüksek bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Kuzgun, 1999).

Beş ve altı aylık bebekler üzerinde yapılan bir çalışmada ise babası olan bebeklerin gelişimi, babası olmayan bebeklere göre daha ileri düzeyde bulunmuştur (Güngörmüş ve Özkardeş, 2006). Baba faktörü, erkek çocuğun erkekliğini belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Babanın yokluğunda çocuk ile anne arasındaki iletişim ve çevre ile olan ilişki de farklıdır. Baba, aile ortamından uzun veya kısa bir süreliğine ayrıldığında aynı etkenler ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda, çocuklar özellikle annelerine bağımlıdır. Babaların kız çocukları üzerindeki etkisi de çok önemlidir. Bu durum Freud'un ergenlik öncesi “Elektra kompleksi” kavramına kadar götürülebilmektedir. Kız doğumdan itibaren babasının varlığını hissetmek istemekte, bu durumda temel koruma içgüdüleri oluşmaktadır. Kız ve baba arasındaki ilişki, sağlıklı bir temel kurulması, özellikle ikili ilişkilerin ve evliliklerin sorunsuz gelişmesi açısından oldukça önemlidir (Güngörmüş ve Özkardeş, 2006).

2.2.5.1. Ülkemizde Sıklıkla Rastlanan Anne-Baba Tutumları

Kuzgun ve Eldeleklioğlu'na (2005) göre Türkiye’de genellikle üç çeşit ebeveyn tutumu bulunmaktadır Bunlar; aşırı koruyucu, baskıcı otoriter ve demokratik ebeveyn tutumlarıdır. Bu ebeveyn tutumlarının genel özellikleri aşağıda açıklanmıştır.

2.2.5.2. Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu

Ebeveynleri aşırı korumak, çocuklara çok fazla kontrol ve dikkat vermek anlamına gelmektedir. Sonuç olarak, çocuk başkalarına bağımlı, güvensiz ve duygusal olarak mutsuz olabilmektedir. Bu bağımlılık çocuğun yaşamı boyunca devam edecek, çocuğun psikososyal olgunluğunu olumsuz yönde etkileyecek ve çocukların kendi kendine yeterli olmalarına imkan vermeyecektir. Bu açıdan bakıldığında aşırı koruma çocukların akademik başarılarını ve okula uyumlarını da etkileyebilmektedir (Aydoğmuş, 1994). Bu aileler çocuklarına sevgilerini, şefkatlerini ve ilgilerini göstermektedirler. Çocuğun fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bu tutuma sahip ebeveynler, çocuklarının sağlığı ve eğitimi konusunda çok endişeli olmaktadır. Ancak çocuklarının yetenek ve ilgilerini dikkate almadıkları için özel dersler aldirtmaktadırlar Bütün bunları çocukları için yaptıklarını söylemektedirler. Aşırı korumacı anne babalar aşırı vericidir, ancak onların verdiklerini çocuklarının da almasını isterler (Yörükoğlu, 1990).

2.2.5.3. Baskıcı Otoriter Anne-Baba Tutumu

Baskıcı ve otoriter bir tutum, çocuğun kendine olan güvenini sarsan, kişiliğini yok sayan bir tutumdur. Bu tutumda anne babalar sıkı bir şekilde disipline etmekte ve çocuklarının tüm kurallara uymasını ummaktadır. Baskı altındaki bir çocuk sessiz, iyi huylu, nazik ve dikkatli olmasına rağmen utangaç, aşırı duyarlı, başkalarından kolayca etkilenen bir yapıya sahip olabilmektedir (Yavuzer, 2003). Ebeveynleri sürekli suçlayan, cezalandıran, müdahale eden çocukların hepsinin kolay ağlayan çocuklar olduğu görülmektedir. Baskı altında büyüyen çocuklar, genellikle isyankar davranışlarla birlikte aşağılık kompleksi geliştirmektedir. Böyle bir ortamda büyüyen çocuklar, dışarıdan kontrol edilen bir kişilik geliştirmektedir. Çünkü o, iç denetimli bir kişilik oluşturmamış, kendi duygularına göre hareket etmemiştir. Olması gerektiği gibi davranmak üzere şartlandırılmıştır (Yavuzer, 2003).

2.2.5.4. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Demokratik ebeveynler, çocuklarıyla etkileşimlerinde empatik anlayışa ve koşulsuz sevgiye sahiptir. Ayrıca tutum ve davranışlarını şeffaf bir şekilde ortaya koymaktadırlar. Ortaya çıkan sorunlar etkili iletişim ile çözülmektedir. Sıcak bir ortam oluşturup evde paylaşımı sağlamaktadırlar. Ebeveynlerin amacı, çocuklarının gelişimini sağlamak, onlara sorumluluk duygusu ve farkındalık kazandırmaktır. Gerektiğinde çocukların davranışlarını kısıtlamaktadırlar. Genelde anneler daha sıcakkanlı ve sevecen, babalar daha otoriterdir (Özgüven, 2001). Demokratik ebeveynler, çocuklarını disipline etmek için sevgilerini kullanmayacaklardır. Koşulsuz sevgi, ebeveynlerin temel görevlerinden biridir. Bu şekilde çocuk temel bir güven duygusu kazanmaktadır. Fikirlerini rahatça ifade edebilen, girişimci ruha sahip, başkalarına saygı duyan, kendini gerçekleştirmeye istekli ve yaratıcı fikirler üretebilen çocuklar bu tutum içinde yetişmektedir (Kulaksızoğlu, 2011).

2.2.6. Anne Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler

Araştırmaya dahil edilen değişkenlere göre anne baba tutumlarını etkileyen faktörlere yer verilmiştir. Bu değişkenler anne babanın sosyoekonomik durumu, eğitim durumu, çalışma durumu ve çocuğun cinsiyetidir.

2.2.6.1. Anne Babanın Sosyoekonomik Durumu

Sosyoekonomik durum, ebeveynlerin tutumlarını birçok yönden etkilemektedir. Orta sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde çocuklara yönelik eşitlikçilik ve çocuk merkezli tutum hakimken, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde ebeveyn merkezli

anlayış hakimdir ve kontrol ve itaat tarafından yönlendirilmektedir. Öte yandan sosyoekonomik düzeyi yüksek aileler, çocukları ile yakından ilişkili olan ancak çocuklarının yaşamına aşırı katılım nedeniyle kısıtlama getirmeyen ailelerdir (Bornstein ve Zlotnik, 2008). Gökçedağ (2001), sosyoekonomik düzeyi düşük olan bölge okullarında otoriter tutumların, akademik başarıların düşük ve sürekli kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Sosyoekonomik düzeyin artmasıyla birlikte anne baba tutumlarının demokratik tutum puanlarının arttığı, akademik performansın arttığı ve sürekli kaygı düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir.

2.2.6.2. Anne Babanın Eğitim Durumu

Eğitim düzeyi düşük annelerin çocuklarını disipline etmek için fiziksel cezayı kullandıkları, eğitim düzeyi yüksek annelerin ise daha çok çocuk merkezli ebeveynlik tutum ve desteği gösterdikleri görülmektedir (Bornstein ve Zlotnik, 2008). Eğitim düzeyi yüksek olan anne-babalar demokratik bir tutum sergilerken, eğitim düzeyi düşük olan aileler ise otoriter bir tutum benimsemektedirler (Tola, 2003). Başka bir çalışmada, düşük eğitim düzeyine sahip ebeveynler çocuk yetiştirmede daha geleneksel bir tutum üzerinde ısrar ederken, yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynler, ana hedef olarak disiplin yerine çocuklarının kendi kendilerini yönetmelerine ve özgür gelişimi teşvik etmelerinde ısrar etmektedirler (Şanlı, 2007).

2.2.6.3. Anne Babanın Çalışma Durumu

Çalışan anne babaların çalışmayan anne babalara göre daha demokratik oldukları söylenmektedir. Çalışan anne babaların çocuklarının akademik başarılarının ve sosyal ilişkilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Bornstein ve Zlotnik, 2008). Yavuzer'e (2001) göre ise annelerin çalışması çocukları ile sağlıklı iletişim kurmalarına neden olabilmekte, kendilerini yorgun ve gergin hissedersen çocuklarına verilen süreyi azaltabilmektedir. Bu durum annenin çocuğunu aşırı şımartmasına neden olabilmektedir (Yavuzer, 1994).

2.2.6.4. Çocuğun Cinsiyeti

Kültürel faktörler dikkate alındığında anne babaların kızlarına ve oğullarına karşı farklı tutumları olabilmektedir. Otorite ve baskı kız çocuklarında hakim olmasına rağmen, daha demokratik ve hoşgörülü tutumlar erkek çocuklarında hakimdir (Yıldız-Bıçakçı, 2004). Baumrind (1966) ise anne baba tutumlarının çocuklarının cinsiyetine göre farklı olmadığına, tutumlarının birbirine benzediğine ve cinsiyet ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin zayıf olduğuna dikkat çekmiştir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme ve veri toplama araçları ele alınmıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada şiddet eğilimi ve anne baba tutumu arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına denir. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011).

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021 yılında TC'nin Muğla ilinde yaşayan ergenler oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise 10-18 yaş arasında olan 100 bireyden oluşmuştur. Katılımcılar gelişigüzel örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Gelişigüzel örnekleme yöntemi, araştırmacının saptanan örneklem büyüklüğüne göre herhangi bir biçimde evrenin bir parçasını seçmesidir (Dawson ve Trapp, 2001).

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların kişisel bilgilerini ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Sosyo-Demografik Bilgi Formu, ikinci bölümde katılımcıların şiddet eğilimlerini ölçmek amacıyla şiddet eğilimi ölçeği, üçüncü bölümde ise katılımcıların anne ve baba tutumlarını ölçmek amacıyla Anne Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan veri araçları ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Sosyo-demografik bilgi formu

Katılımcıların Sosyo-Demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-Demografik bilgi formu kullanılmıştır. Sosyo-Demografik Bilgi Formunda; katılımcıların kişisel özelliklerini (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi vb.), belirleyen 10 soru yer almaktadır.

3.3.2 Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ)

Haskan ve Yıldırım tarafından 2012 yılında 10-18 yaşları arasındaki bireylerin şiddet eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 20 maddeden oluşan ölçeğin Alpha güvenirlik katsayısı .87 bulunmuştur. ŞEÖ’de 1 tanesi tersine çevrilmiş (reverse) olmak üzere toplam 20 madde bulunmaktadır. Ölçek üçlü derecelendirmeli (3=her zaman, 2= bazen, 1=hiçbir zaman) olup öğrenciler maddelerin karşısındaki kendilerine uygun dereceyi seçerek o derecenin altındaki parantezin içine çarpı işareti koyarak tepkide bulunmaktadır. Düz maddeler, olduğu gibi; tersine çevrilmiş madde ise tersinden puanlanmaktadır. ŞEÖ’den alınabilecek puan 20 ile 60 arasında değişmektedir. Yüksek puan, bireyin şiddet eğiliminin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. ŞEÖ, dört faktör içermektedir. Birinci faktör “şiddet duygusu”, ikinci faktör, “bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet”, üçüncü faktör, 3 “başkalarına zarar verme düşüncesi”, dördüncü faktör, “başkalarına şiddet uygulama” şeklinde belirlenmiştir. ŞEÖ’nün geçerlik ve güvenirliğine ilişkin kanıtlar, ŞEÖ’nün lise öğrencilerinin şiddet eğilimini ölçmek amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir.

3.3.3. Anne Baba Tutum Ölçeği

Anne Baba Tutum Ölçeği 2000 yılında Yılmaz tarafından geliştirilmiştir. 3 alt boyutu vardır. Kabul/ilgi boyutu 9 madde ile ölçülmektedir. Kontrol/denetleme 8 madde ile ölçülmektedir. Psikolojik özerklik 9 madde ile ölçülmektedir. Birinci ve üçüncü boyuttaki maddeler 4'lü likert tipi, ikinci boyuttaki maddelerin ilk ikisi 7 dereceli diğer maddeler ise 3 dereceli likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Birinci boyuttaki Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .72, ikinci boyuttaki .76 ve üçüncü boyuttaki .82 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Veri Toplama İşlemi

Araştırmanın ulaşılabilir evrenini, TC’nin Mersin ilinde bulunan 18 yaş üstü bireyler oluşturmuştur. Uygulama öncesinde, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’na başvuru yapılmış ve etik izin alınmıştır.

Veri toplamak için kullanılacak olan veri toplama aracı Mersin ilinde bulunan kişilere online ortamda gelişigüzel örnekleme yöntemi ile ulaştırılmıştır. Kişiler, veri toplama aracındaki soruları yanıtlamaya başlamadan önce araştırmacı tarafından araştırmanın amacı, kapsamı, soruların yanıtlanması ve gizlilik, gönüllülük esasları ile ilgili bilgilendirilmişlerdir.

Araştırma kriterlerine uyan ve araştırmaya gönüllü katılımcılara araştırmanın amacı hakkında Bilgilendirme Formu (Ek-1) verilmiş olup, araştırmaya katılımları için yazılı izinleri Aydınlatılmış Onam (Ek-2) alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri tabanı Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı 21 (SPSS 21) paket programında oluşturulmuştur. Öncelikle ölçek alt boyutlarına normallik analizi yapılmıştır. Testin sonucunda ölçek puan ortalamalarının normal dağılım bulunmadığı için demografik değişkenler ve ölçek alt boyutları arasındaki farklılıkları incelemek amacıyla Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testlerinden yararlanılmıştır. Ölçeklerin birbirleriyle olan ilişkisini incelemek amacıyla ise Korelasyon Analizi Spearman kullanılmıştır.

Tablo 1.*Kullanılan ölçeklerin normallik dağılımı*

	Tests of Normality					
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Şiddet duygusu	,099	88	,033	,958	88	,007
Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet	,190	88	,000	,898	88	,000
Başkalarına zarar verme düşüncesi	,123	88	,002	,947	88	,001
Başkalarına şiddet uygulama	,164	88	,000	,859	88	,000
Kabul ilgi boyutu	,237	88	,000	,807	88	,000
Kontrol denetleme	,238	88	,000	,873	88	,000
Psikolojik özerklik	,243	88	,000	,894	88	,000

Öçeklerin normal dağılıp dağılmadığı normallik testiyle incelendiğinde, $p < 0,05$ olduğu için normal dağılım sağlanamamıştır

4. BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 1.

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi

	cinsiyet	N	Sıra Ort.	Z	p
Şiddet duygusu	Kadın	55	43,73	-2,44	,015*
	Erkek	44	57,84		
Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet	Kadın	54	44,75	-1,85	,064
	Erkek	44	55,33		
Başkalarına zarar verme düşüncesi	Kadın	50	39,72	-2,97	,003*
	Erkek	44	56,34		
Başkalarına şiddet uygulama	Kadın	53	40,56	-3,28	,001*
	Erkek	44	59,17		
Kabul / ilgi boyutu	Kadın	53	57,99	-3,37	,001*
	Erkek	45	39,50		
Kontrol / denetleme	Kadın	53	52,44	-1,15	,247
	Erkek	45	46,03		
Psikolojik özerklik	Kadın	53	43,58	-1,99	,046*
	Erkek	43	54,57		

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Mann Whitney U analizi kullanılmıştır. ŞİÖ alt boyutları olan şiddet duygusu, başkalarına zarar verme düşüncesi ve başkalarına şiddet uygulama erkek katılımcılardan kadın katılımcılara oranla daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Anne Baba Ölçeği alt boyutları kabul, ilgi boyutu kadınlarda daha yüksek oranda iken psikolojik özerklik erkeklerde daha yüksek oranda bulunmuştur.

Tablo 2.

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının yaşanılan yer değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi

		N	Sıra Ort.	Z	p
Şiddet duygusu	Köy/Kasaba	12	56,12	-,793	,428
	Şehir Merkezi	87	49,16		
Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet	Köy/Kasaba	11	54,64	-,643	,520
	Şehir Merkezi	87	48,85		
Başkalarına zarar verme düşüncesi	Köy/Kasaba	9	47,89	-,045	,964
	Şehir Merkezi	85	47,46		
Başkalarına şiddet uygulama	Köy/Kasaba	11	43,14	-,743	,457
	Şehir Merkezi	86	49,75		
Kabul / ilgi boyutu	Köy/Kasaba	12	56,88	-1,00	,313
	Şehir Merkezi	86	48,47		
Kontrol / denetleme	Köy/Kasaba	12	44,67	-,655	,513
	Şehir Merkezi	86	50,17		
Psikolojik özerklik	Köy/Kasaba	12	40,50	-1,10	,271
	Şehir Merkezi	84	49,64		

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının yaşanılan yer değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi Mann Whitney U analizi ile yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda şiddet eğilimi ve anne baba tutumu ile yaşanılan yer arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.

Tablo 3.

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi

		N	Sıra Ort.	Z	p
Şiddet duygusu	Lise altı	65	47,48	-1,89	,050*
	Lise üstü	34	56,54		
Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet	Lise altı	64	50,75	-,604	,546
	Lise üstü	34	47,15		
Başkalarına zarar verme düşüncesi	Lise altı	61	45,03	-1,04	,294
	Lise üstü	33	52,06		
Başkalarına şiddet uygulama	Lise altı	65	46,92	-1,73	,083
	Lise üstü	32	53,22		
Kabul / ilgi boyutu	Lise altı	64	52,95	-,159	,873
	Lise üstü	34	43,00		
Kontrol / denetleme	Lise altı	64	49,18	-,873	,383
	Lise üstü	34	50,10		
Psikolojik özerklik	Lise altı	62	46,73	-1,20	,229
	Lise üstü	34	51,74		

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi Mann Whitney U analizi ile yapılmıştır. ŞEÖ alt boyutu şiddet duygusu lise üstü öğrenim düzeyindeki bireylerde daha yüksek oranda bulunmuştur.

Tablo 4.

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi

	Anne eğitim	N	Sıra Ort.	X ²	df	p
Şiddet duygusu	Ortaokul ve altı	19	47,29	,230	2	,891
	Lise	28	50,05			
	Üniversite ve üstü	52	50,96			
Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet	Ortaokul ve altı	19	47,47	,179	2	,914
	Lise	28	51,00			
	Üniversite ve üstü	51	49,43			
Başkalarına zarar verme düşüncesi	Ortaokul ve altı	17	55,94	2,02	2	,363
	Lise	27	45,87			
	Üniversite ve üstü	50	45,51			
Başkalarına şiddet uygulama	Ortaokul ve altı	19	44,92	1,14	2	,564
	Lise	28	46,64			
	Üniversite ve üstü	50	51,87			
Kabul / ilgi boyutu	Ortaokul ve altı	17	58,65	4,58	2	,101
	Lise	28	41,41			
	Üniversite ve üstü	53	50,84			
Kontrol / denetleme	Ortaokul ve altı	17	58,97	17,95	2	,000*
	Lise	28	63,93			
	Üniversite ve üstü	53	38,84			
Psikolojik özerklik	Ortaokul ve altı	17	53,09	10,94	2	,004*
	Lise	28	60,64			
	Üniversite ve üstü	51	40,30			

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi Kruskal Wallis analizi ile yapılmıştır. Anne Baba Tutumları Ölçeği alt boyutu olan Kontrol/ Denetleme ve Psikolojik Özerklik anne eğitim düzeyi lise olan bireylerde daha yüksek oranda bulunmuştur.

Tablo 5.

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi

		N	Sıra Ort.	X ²	df	p
Şiddet duygusu	Ortaokul ve altı	16	50,97	,113	2	,945
	Lise	29	50,26			
	Üniversite ve üstü	53	48,64			
Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet	Ortaokul ve altı	16	49,66	8,72	2	,013*
	Lise	29	61,09			
	Üniversite ve üstü	52	42,06			
Başkalarına zarar verme düşüncesi	Ortaokul ve altı	14	58,57	3,72	2	,156
	Lise	27	48,28			
	Üniversite ve üstü	52	43,22			
Başkalarına şiddet uygulama	Ortaokul ve altı	16	49,31	,017	2	,991
	Lise	29	48,26			
	Üniversite ve üstü	51	48,38			
Kabul / ilgi boyutu	Ortaokul ve altı	14	49,71	2,40	2	,300
	Lise	30	42,85			
	Üniversite ve üstü	53	52,29			
Kontrol / denetleme	Ortaokul ve altı	14	54,14	9,00	2	,011*
	Lise	30	59,55			
	Üniversite ve üstü	53	41,67			
Psikolojik özerklik	Ortaokul ve altı	14	69,82	15,37	2	,000*
	Lise	30	52,23			
	Üniversite ve üstü	51	39,52			

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi Kruskal Wallis analizi ile yapılmıştır. ŞEÖ alt boyutu olan bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet babası lise öğrenim düzeyine sahip bireylerde daha yüksek oranda bulunmuştur. Anne Baba Tutumları Ölçeği alt boyutları kontrol, denetleme babası lise öğrenim düzeyinde olan bireylerde daha yüksek iken psikolojik özerklik alt boyutu ise babası ortaokul ve altı öğrenim düzeyine sahip babaların çocuklarında daha yüksek oranda bulunmuştur.

Tablo 6.

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi

		N	Sıra Ort.	X ²	p
Şiddet duygusu	Düşük/orta	32	43,98	-1,01	,308
	Yüksek gelir	63	50,04		
Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet	Düşük/orta	32	52,91	-1,39	,163
	Yüksek gelir	62	44,71		
Başkalarına zarar verme düşüncesi	Düşük/orta	32	46,55	-,285	,776
	Yüksek gelir	58	44,92		
Başkalarına şiddet uygulama	Düşük/orta	30	45,42	-,396	,692
	Yüksek gelir	63	47,75		
Kabul / ilgi boyutu	Düşük/orta	32	47,59	-,161	,872
	Yüksek gelir	61	46,69		
Kontrol / denetleme	Düşük/orta	32	51,92	-1,33	,184
	Yüksek gelir	61	44,42		
Psikolojik özerklik	Düşük/orta	32	51,09	-1,39	,162
	Yüksek gelir	59	43,24		

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamalarının aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılıklarının incelenmesi Mann Whitney U analizi ile yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda gelir düzeyi ile ŞEÖ ve Anne Baba Tutum Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmamıştır.

Tablo 7.

10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi

Şiddet duygusu	r	1,000	,600**	,611**	,638**	-,005	,000	,132
	p	.	,000	,000	,000	,960	,999	,202
Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet	r		1,000	,688**	,512**	-,024	,263**	,353**
	p		.	,000	,000	,815	,010	,000
Başkalarına zarar verme düşüncesi	r			1,000	,716**	-,136	,085	,368**
	p			.	,000	,192	,418	,000
Başkalarına şiddet uygulama	r				1,000	-,213*	-,023	,270**
	p				.	,038	,826	,009
Kabul / ilgi boyutu	r					1,000	,128	-,198
	p					.	,208	,054
Kontrol / denetleme	r						1,000	,452**
	p						.	,000
Psikolojik özerklik	r							1,000
	p							.

10-18 yaşları arasındaki bireylerin şiddet eğilimleri ile anne baba tutumları alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi korelasyon analizi ile yapılmıştır. ŞEÖ alt boyutu şiddet duygusu, anne baba tutum ölçeği alt boyutu kontrol ve denetleme ile arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet ile kontrol, denetleme ve psikolojik özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başkalarına zarar verme düşüncesi ile psikolojik özerklik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başkalarına şiddet uygulama ile psikolojik özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmada 10-18 yaşları arasındaki bireylerin şiddet eğilimleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada öncelikle bireylerin demografik değişkenleri ile şiddet eğilimleri ve anne baba tutumları arasındaki farklılıklar ele alınmıştır. Sonrasında ise şiddet eğilimi ve anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenerek literatürle karşılaştırılmıştır.

Araştırmada Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞİÖ) alt boyutu olan şiddet duygusu, başkalarına zarar verme ve başkalarına şiddet uygulama cinsiyeti erkek olan bireylerde kadın olanlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, yapılan araştırmalarda erkeklerin şiddet eğilimlerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu (Balkıs ve ark 2005, Özgür ve ark 2011, Gençoğlu ve ark 2014, Babacan-Gümüş ve ark 2015, Davli-Temel 2018, Emiroğlu 2018, Soylu 2019, 68 Yavuz 2019, Yıldız 2019), cinsiyeti erkek olanların çok yüksek şiddet eğilimi risklerinin olduğu (Bebiş ve ark 2014), erkeklerde şiddet eğilimi sıklığının cinsiyeti kadın olanlardan daha yüksek olduğu (Haskan-Avcı ve Yıldırım 2015), ergenler üzerinde yapılan araştırmada cinsiyeti erkek olanlarda şiddet duygusu, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet, başkalarına zarar verme düşüncesi ve başkalarına şiddet uygulama düşüncesinin daha yüksek düzeyde olduğu (Karaboğa 2018) belirtilmiştir. İstanbul'da 3483 lise ikinci sınıf öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, kızlara göre fiziksel çatışma riski 5 kat, silaha sahip olma riski 7,2 kat, yaşamları boyunca başkalarına zarar verme riski 3,2 kat daha fazla bulunmuştur (Ögel ve 2005). Bazı araştırmalarda cinsiyet ile saldırganlık düzeyi (Aytekin 2015) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatürdeki araştırmaların çoğunun araştırmanın bu bulgusunu desteklediği görülmektedir.

Araştırmada Anne Baba Ölçeği alt boyutları kabul, ilgi boyutu cinsiyeti kadın olan bireylerde daha yüksek oranda iken psikolojik özerklik cinsiyeti erkek olanlarda daha

yüksek oranda bulunarak anlamlı farklılık elde edilmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde, Arslan ve ark (2019)'ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu araştırmada kız öğrencilerin kabul ve ilgi alt boyutu puan ortalamasının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonucunu destekler nitelikteki diğer araştırma sonuçlarında da cinsiyet ile anne baba tutumu arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirtilmiştir.(King ve Boyd 2016, Saki 2018, Durlanık 2019, Gök 2019, Yusufoglu ve Cerev 2019).

Araştırmada incelenen bir diğer demografik değişken ise eğitim düzeyidir. ŞEÖ alt boyutu şiddet duygusu lise üstü eğitim düzeyindeki bireylerde lise altı eğitim düzeyine sahip bireylere oranla daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, Davli-Temel (2018)'in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada eğitim düzeyi ile şiddet eğilimi arasında anlamlı farklılık elde etmişlerdir. King ve ark (2018)'nın yaptığı araştırmada da şiddet eğiliminin eğitim düzeyine göre farklılaştığı belirtilmiştir.

Araştırmada elde edilen bir başka bulgu ise Anne Baba Tutumları Ölçeği alt boyutu olan Kontrol/ Denetleme ve Psikolojik Özerklik anne eğitim düzeyi lise olan bireylerin çocuklarında daha yüksek oranda bulunmuştur. Alan yazın incelendiğinde, Açikel-Günel (2019)' in suça sürüklenmiş hükümlü erkek çocuklarla yaptığı çalışmasında annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olanların annesi yüksekokul lisans ve lisansüstü mezunu olanlara göre daha denetleyici oldukları bulunmuştur. Annenin eğitim durumuyla anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmayan (Durlanık 2019) araştırmalar da bulunmaktadır. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada annesi lise mezunu olanların daha az psikolojik baskıya maruz kaldıkları belirtilmiştir.

Bu araştırmada ŞEÖ alt boyutu olan bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet babası lise öğrenim düzeyine sahip bireylerde daha yüksek oranda bulunmuştur. Anne Baba Tutumları Ölçeği alt boyutları kontrol, denetleme babası lise öğrenim düzeyinde olan bireylerde daha yüksek iken psikolojik özerklik alt boyutu ise babası ortaokul ve altı öğrenim düzeyine sahip babaların çocuklarında daha yüksek oranda bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, Açikel-Günel'in 2019 yılında suça sürüklenen hükümlü erkek çocuklarla yaptığı araştırmasında babanın eğitim durumu ile babanın tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu elde edilmiştir. Durlanık'ın 2019 yılında 5. ve 6. sınıf

öğrencileriyle yaptığı çalışmasında babası lise ve üniversite mezunu olanların ortaokul mezunu olanlara göre daha kontrolcü tutum sergiledikleri bulunmuştur. İlik (2019)'in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada aile aidiyeti toplam puanı ve kendilik aidiyeti alt boyutunda, babası ortaokul mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre, aile aidiyeti alt boyutunda babası ortaokul ve lise ve üzeri mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın son bulgusunda ise ŞEÖ alt boyutları ile Anne Baba Tutum Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki incelenmiştir. ŞEÖ alt boyutu şiddet duygusu, anne baba tutum ölçeği alt boyutu kontrol ve denetleme ile arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet ile kontrol, denetleme ve psikolojik özerklik arasında anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Başkalarına zarar verme düşüncesi ile psikolojik özerklik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başkalarına şiddet uygulama ile psikolojik özerklik arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İlgili alan yazın incelendiğinde, Silver ve arkadaşları (2000), öfkeli olmayan grupla karşılaştırıldığında, öfkeli grubun aile üyelerine ve kardeşlere daha az yakınlık gösterdiğini ve aile üyelerinden daha az destek aldığını bulmuştur. Hale ve arkadaşları (2005) ergenleri araştırmış ve algılanan ebeveyn reddi ile ergenlerin saldırgan davranışları arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğunu bulmuşlardır. Algılanan ebeveyn reddi, ergenlerin saldırgan davranışlarını ergenlik depresyonu aracılığıyla açıkladığı bulunmuştur. R. Avcı (2006) tarafından şiddet davranışı sergileyen ve şiddet davranışı göstermeyen gençlerin aileleri üzerinde yapılan araştırmada, şiddet davranışı gösteren gençlerin aileleri sorun çözme, aile ile iletişim kurma, aileye roller atamada daha fazla sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır. Öte yandan, şiddet uygulamayan gençlerin ailelerine göre, aile içinde gerekli ilgiyi gösterme ve aile davranışlarını kontrol etmede de daha fazla sorun yaşadıkları, şiddet uygulayan genç ailelerin öfke düzeylerinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Şiddet içeren gençlerin ailelerinin öfke kontrol yeteneği daha düşük iken şiddet davranışı göstermeyen gençlerin ailelerinden daha fazla olduğu belirtilmiştir. Ayrıca şiddet gören genç ailelerde dikkat ve bakım ihtiyaçlarının karşılanmasında eksiklikler ve sorunlar olduğuna da dikkat çekilmiştir. Larsen ve Dehle (2007) kırsal kesimde yaşayan ergenler ve anneleri üzerinde bir araştırma yapmışlar ve ebeveyn duygusal desteği ile ergen saldırganlığı arasında anlamlı bir negatif ilişki olduğunu bulmuşlardır. Erkiner'in (2012) lise öğrencileriyle

yaptığı çalışmada, saldırganlık düzeyi ile aile işlevlerinin (problem çözme, iletişim, rol, duygusal tepki verme gibi) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güler'in (2014) genç futbolcular üzerinde yaptığı bir çalışmada, şiddet eğilimi olan kişilerin aile içinde şiddet eğilimi olmayanlara göre daha yüksek sosyal destek puanına sahip olduğu bulunmuştur. Haskan-Avcı ve Yıldırım (2014) tarafından yapılan bir çalışmada şiddet eğilimi yüksek olan öğrencilerin aile desteğinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Omid ve arkadaşları (2014) ergenler üzerinde yaptıkları bir çalışmada şiddet davranışının sıklığı ile aile ilgi ve sevgisi arasında anlamlı bir negatif ilişki olduğunu bulmuşlardır. Omid ve arkadaşlarının (2014) ergenler üzerinde yaptıkları bir araştırma, şiddet davranışının sıklığı ile aile ilgisi ve sevgisi arasında anlamlı bir negatif ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Aytekin (2015) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, saldırganlık ile anne sıcaklığı ve baba sıcaklığı arasında anlamlı bir negatif ilişki olduğunu bulmuş; saldırganlığın anne düşmanlığı, anne kayıtsızlığı, annenin farklılaşmamış reddedilme düzeyi, babanın soyu ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Babacan-Gümüş ve diğerleri (2015) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, aile ilişkilerini olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirenler arasında şiddet düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu araştırmada 10-18 yaşları arasındaki bireylerde şiddet eğilimi ve anne baba tutumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında ŞİÖ alt boyutları olan şiddet duygusu, başkalarına zarar verme düşüncesi ve başkalarına şiddet uygulama erkek katılımcılardan kadın katılımcılara oranla daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Anne Baba Ölçeği alt boyutları kabul, ilgi boyutu kadınlarda daha yüksek oranda iken psikolojik özerklik erkeklerde daha yüksektir.

Aile içi iletişim boyutlarından duygusal, finansal yeterlilikler bireylerin yaşlarına ve medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır. 50 ve üzeri yaşlarda evli bireylerde daha yüksektir.

ŞEÖ alt boyutu şiddet duygusu lise üstü öğrenim düzeyindeki bireylerde daha yüksek orandadır.

Anne Baba Tutumları Ölçeği alt boyutu olan Kontrol/ Denetleme ve Psikolojik Özerklik anne eğitim düzeyi lise olan bireylerde daha yüksektir.

ŞEÖ alt boyutu olan bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet babası lise öğrenim düzeyine sahip bireylerde daha yüksek orandadır. Anne Baba Tutumları Ölçeği alt boyutları kontrol, denetleme babası lise öğrenim düzeyinde olan bireylerde daha yüksek iken psikolojik özerklik alt boyutu ise babası ortaokul ve altı öğrenim düzeyine sahip babaların çocuklarında daha yüksek orandadır.

ŞEÖ alt boyutu şiddet duygusu, anne baba tutum ölçeği alt boyutu kontrol ve denetleme ile arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Bilişim teknolojileri

aracılığıyla şiddet ile kontrol, denetleme ve psikolojik özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başkalarına zarar verme düşüncesi ile psikolojik özerklik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başkalarına şiddet uygulama ile psikolojik özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

6.2. Öneriler

Aileler çocukların şiddete maruz kalması, tanık olması ve şiddeti onaylayan tutum ve inançlara sahip olması gibi sebeplerle şiddet davranışlarının öğrenildiği yerler olabilmektedir. Bu sebeple klinisyenlerin ailelere şiddetin çocuklar üzerindeki etkileri, şiddetin zararları gibi konularda bilgilendirilmeleri ve çocuklarına olumlu rol modelleri sunabilmeleri adına aile eğitim programları düzenlemeleri önerilmektedir. Ergenlik dönemi şiddet davranışları için riskli bir dönem olmasının yanında ebeveyn-ergen ilişkilerinde de değişim yaşanan bir dönemdir. Ebeveynlerin çocuklarının içerisinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerini bilmesiyle çocuğun gelişimine uygun davranışlar sergileyeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda ergenlik döneminin özelliklerine yönelik ebeveynlerin bilgilendirilmesini sağlayacak aile eğitim programları düzenlenebilir.

Araştırmacıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişki farklı örneklem gruplarıyla çalışılması önerilmektedir. Ailelerin çocukların şiddet eğilimine etki eden unsurları değerlendirmesi üzerine nitel araştırmalar yapılabilir. Ebeveynlere verilen eğitimlerin çocuklarının şiddet eğilimi üzerindeki etkisini ölçmek için deneme modelinde araştırmalar yapılabilir. Şiddet eğilimi üzerinde aile ile ilgili farklı unsurların etkisi araştırılabilir.

Devletin ergenler için sportif, kültürel, sanatsal bir aktivite programları oluşturmaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Açikel-Günel E, 2019. Suça sürüklenen erkek çocuklarda aile aidiyeti ve yaşam doyumu ilişkisi: İstanbul örneği. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Arslan K, Şahin H, Erkal S, 2019. Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetinin aile içi şiddete ilişkin görüşlerine ve bireysel özelliklerine göre karşılaştırılması. *Researcher Social Science Studies*, 7, 1,168-80.
- Aslantürk H, 2017. Tam aileye ve tek ebeveynli aileye sahip üniversite öğrencilerinin aile aidiyetlerinin karşılaştırılması. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aslantürk H, Mavili A, 2020. The sense of family belonging in university students from a single parent family compared with those from a two-biological-parent family. 1-14.
- Avcı A, 2010. Eğitimde şiddet olgusu lise öğrencilerinde şiddet, saldırganlık ve ahlaki tutum ilişkisi Küçükçekmece ilçesi örneği. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı M, 2006. Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 1, 39-63.
- Avcı R, 2006. Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Avcıoğlu S, 2019. Lise öğrencilerine verilen öfke kontrol eğitiminin şiddet eğilimine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Avşar E, 2019. Boşanmış ve boşanmamış ailelerin çocuklarının aile aidiyeti ve psikolojik sağlamlığının karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ayan S, 2006. Şiddet ve fanatizm. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7, 2, 191-209.

- Ayan S, 2007. Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8, 3, 206-14.
- Aytekin E, 2015. Ortaokul öğrencilerinin saldırganlık düzeyinin ebeveyn kabul red algısı ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Babacan-Gümüş A, Şıpkın S, Tuna A, Keskin G, 2015. Üniversite öğrencilerinde problemlerli internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki. *TAF Prev Med Bull*, 14, 6, 460-7.
- Balcıoğlu İ, Kılıç Ö, 2008. Şiddet bir iletişim biçimi midir?. *Dirim Tıp Gazetesi*, 83, 93-97.
- Balkıs M, Duru E, Buluş M, 2005. Şiddete yönelik tutumların öz-yeterlik, medya, şiddete yönelik inanç, arkadaş grubu ve okula bağlılık duygusu ile ilişkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6, 2, 81-97.
- Başar GG, 2019. Ergenlerin aile aidiyeti ve ebeveyn ilişkileri ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998. Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet, Ankara, s.15-270.
- Bean S, Rolleri LA, Wilson P, 2016. Parent-Child Connectedness. ETR Associations.
- Bebiş H, Coşkun S, Açıkel C, 2014. Bir ortaöğretim okulundaki öğrencilerin şiddet eğilim düzeyi ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 30, 2, 1-17.
- Bolat-Karataş Z, 2002. Anne baba saldırganlığı ile lise öğrencilerinin saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Boulter L, 2004. Family-school connection and school violence prevention. *Negro Educational Review*, 55, 1, 27-40.

- Demir M, ve Karabacak A, 2017. Ergenlerin Duygusal Özerkliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Haziran 2017 21(2): 427-442
- Duque LF, Klevens J, Ramirez C, 2003. Overlap and correlates of different types of aggression among adults: Results from a cross-sectional survey in Bogota', Colombia. *Aggressive Behavior*, 29, 3, 191-201.
- Durlanık HK, 2019. Orta çocukluk döneminde algılanan ebeveyn tutumları, aile aidiyeti ve empatik eğilimler arasındaki ilişkiler ve bunların bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Duru E, 2007. Sosyal bağlılık ölçeği' nin Türk kültürüne uyarlanması. *Eurasian Journal of Educational Research*, 26, 85-94.
- Duru E, 2015. Genel aidiyet ölçeği' nin psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5, 44, 125-35.
- Emiroğlu Z, 2018. Examining the effects of basic psychological needs and life satisfaction levels on tendencies to violence of 10-14 aged middle school students. Master Thesis, Yeditepe University, Institute of Educational Sciences, İstanbul.
- Ergil D, 2001. Şiddetin kültürel kökenleri. *Bilim ve Teknik*, 399, s.40-1.
- Erkiner D, 2012. Lise 1. Sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erol N, 2006. Televizyondan okula şiddet. In: Okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu eğitim ve şiddet. Ed: Erçetin Ş, Ankara, Hegem Yayınları, s. 41-62.
- Eryalçın M, Duyan V, 2016. Suça sürüklenen çocuk ve gençler. 1. Baskı. İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi, s.81-117.
- Fager J, Boss S, 1998. Peacefull schools. United States, Northwest Regional Educational Laboratory's Information Services, s.11.

- Gander MJ, Gardiner HW, 2004. Çocuk ve ergen gelişimi. 5. Baskı. Ankara, İmge Kitabevi, s.440.
- Genç Y, 2016. Gençleri fiziksel şiddete iten sebepler, öğrenme yolları ve şiddet eğilimleri. The Journal of Academic Social Science Studies, 44, 51-62.
- Gençoğlu C, Kumcağız H, Ersanlı K, 2014. Ergenlerin şiddet eğilimine etki eden ailevi faktörler. Electronic Turkish Studies, 9, 2, 639-52.
- George D, Mallery P, 2020. Ibm statistics 26 step by step: a simple guide and reference. 16. Basım. New York, Routledge, p. 114-15.
- Gök E, 2019. Öznel iyi oluşun yordanmasında psikolojik ihtiyaçların karşılanması, aile aidiyeti ve ebeveyn algısı rolünün incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Göldağ B, 2015. Öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyleri ve değer algıları. TÜBAV Bilim Dergisi, 8, 4, 1-15.
- Gözütok D, 2008. Eğitim ve şiddet. Ankara, Gazi Kitabevi, s.5-247.
- Gudžinskienė V, Burvytė S, 2017. Lack of positive socialisation as a precondition for adolescent aggression. In: Towards Research-Based Education An Edited Collection of Research Studies. The Publishing House of the Lithuanian University of Educational Sciences, s.470-91.
- Gül SK, Güneş İD, 2009. Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. Sosyal Bilimler Dergisi, 11,1, 79-101.
- Güler D, Ulutak N, 1992. Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. Kurgu Dergisi, 11, 51-76.
- Güler YE, 2014. Ergen futbolcularda şiddet eğilimi ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi (Ankara ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Güneş A, 2018. Aile ile bağlanma aidiyet. 7. Baskı. İstanbul, Timaş Yayınları, s.15-236.

Hagerty BM, Patusky K, 1995. Developing a measure of sense of belonging. Nurs res. 44, 9-13.

Kaya M, 1997. Ailede anne baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. DergiPark. Erişim tarihi 24.05.2021
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/188683>

EKLER

EK 1

BİLGİLENDİRME FORMU

Bu araştırmanın amacı 10-18 yaşları arasındaki bireylerin şiddet eğilimleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Bu çalışmada size bir demografik bilgi formu ve bir dizi ölçek sunduk. Demografik bilgi formu sizin yaş cinsiyet gibi demografik özellikleriniz hakkındaki soruları içermektedir. Ölçekler de şiddet eğilimi ve anne baba tutum düzeyleri ölçülmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, ölçeklerde ve görüşmelerde verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli kalacaktır. Eğer çalışmayla ilgili herhangi bir şikayet, görüş veya sorunuz var ise bu araştırmanın araştırmacılarından biri olan Psk. Sezen Elcik ile iletişime geçmekten lütfen çekinmeyiniz (sezenelcik@hotmail.com).

Araştırmanın sonuçlarıyla ilgileniyorsanız, Eylül 2021 tarihinden itibaren araştırmacıyla iletişime geçebilirsiniz.

Katıldığınız için teşekkür ederiz.
Saygılarımızla
Psikolog Sezen Elcik

EK 2

AYDINLATILMIŞ ONAM

Bu çalıŐmanın amacı 10-18 yaşları arasındaki bireylerin Şiddet eğilimleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiŐtir ve bu araştırmaya katılım gönüllülük esaslıdır. Anket formunda kimlik bilgileriniz yer almayacaktır. Size ait bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. ÇalıŐmadan elde edilen veriler yalnızca istatistik veri olarak kullanılacaktır. Yanıtlarınızı içten ve doğru olarak vermeniz bu anket sonuçlarının toplum için yararlı bir bilgi olarak kullanılmasını sağlayacaktır. Telefon numaranız anketörün denetlemesi ve anketin uygulandığının belirlenmesi amacıyla istenmektedir.

Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Psikolog Sezen Elcik

Yukardaki bilgileri ayrıntılı biçimde tümünü okudum ve anketin uygulanmasını onayladım.

Telefon:

İmza:

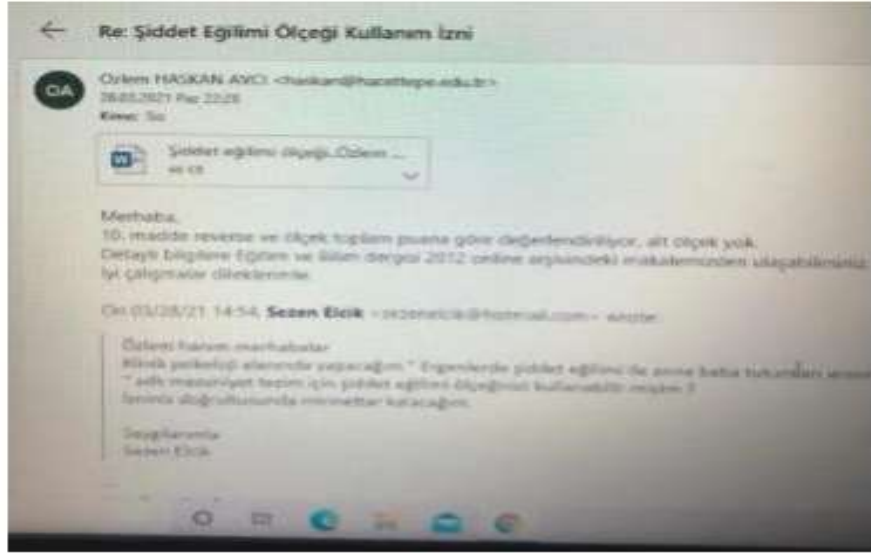
EK 3**Siddet Eğilimi Ölçeği**

		Hiç Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
1	Hoşuma gitmeyen bir olayla karşılaştığımda hemen sinirlenirim				
2	Doğru olduğuna inandığım konularda eleştirilmek beni sinirlendirir				
3	Rahatsız olduğum durumlar karşısında sinirlendiğimde kendimi kontrol edemiyorum				

EK 4**Anne Baba Tutum Ölçeği**

Eğer **TAMAMEN BENZİYORSA** aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine **4**;
BİRAZ BENZİYORSA 3;
BENZEMİYORSA 2;
HİÇ BENZEMİYORSA 1 yazınız.

☐	1.	Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
☐	2.	Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
☐	3.	Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.

EK 5**Ölçek kullanım izinleri****Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ) Ölçek İzini****Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)**

ÖZGEÇMİŞ

1994 yılında Muğla'da doğdum. 2012 yılında lisans eğitimi için kaydolduğum İzmir Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden 2016 yılında şeref öğrencisi olarak mezun oldum. Lisans eğitiminden sonra Antalya Akdeniz Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon Eğitimi tamamladım. Oyun terapisi eğitimi, cinsel işlev bozuklukları ve terapötik yaklaşımlar eğitimi, kısa süreli çözüm odaklı danışmanlık yaklaşımı eğitimi, transaksyonel analiz eğitimi, kriz, ölüm, yas psikoterapisi eğitimi gibi eğitimler aldım. AkademiDisleksi'den Türkçe Prep eğitimi alarak ve prep uygulayıcılığı yapmaya başladım. 2017-2018 yılında çocuk ve ergen psikiyatri kliniğinde çalıştım. 2018 yılından itibaren de bir özel okulda psikolog olarak çalışmaktayım.

İNTİHAL RAPORU

10-18 YAŞLARI ARASINDAKİ BİREYLERİN ŞİDDET EĞİLİMLERİ İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ORJİNALLİK RAPORU

% 10	% 10	% 5	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

ETİK KURUL RAPORU

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

25.05.2021

Sayın Sezen Elcik

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğumuz YDÜ/SB/2021/993 proje numaralı ve "10-18 Yaşları Arasındaki Bireylerin Şiddet Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı proje önerisi kurulunuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formumuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Direnç Kanol

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir vaza temin edebilirsiniz.